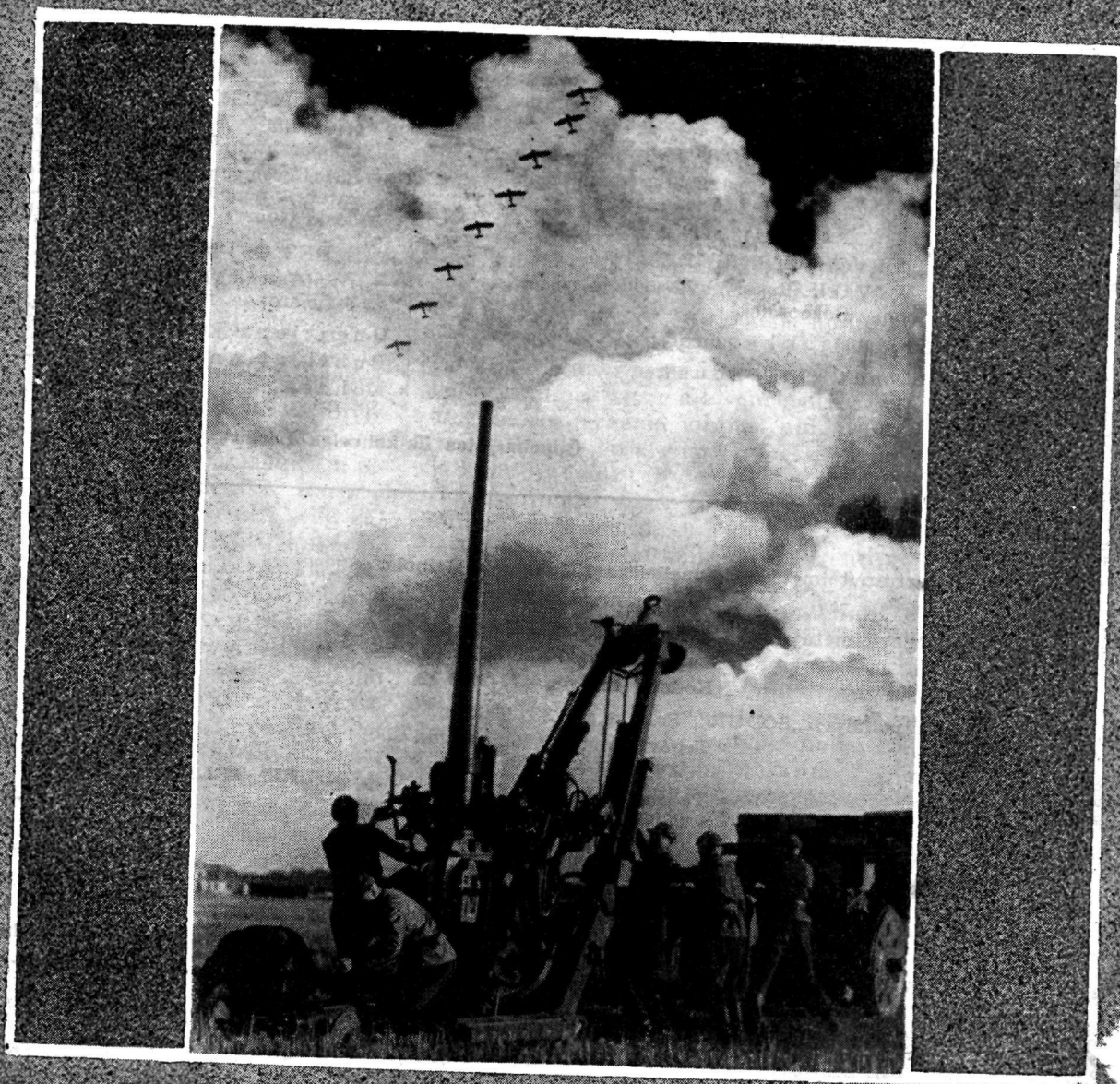

SODUR

XXI AASTAKÄIK • 19.05.39. • NR. 20

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 20 — 1939.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>Kindralmajor H. Brede</i> : Läbimurre . . .	451	<i>Général de brigade H. Brede</i> : Rupture . .	451
<i>Koltn. med. O. Palu</i> : Tervishoid rännakutel, taktikalistel õppustel ja manöövritel . .	459	<i>Lieut.-colonel med. O. Palu</i> : Hygiène au cours de marches, d'exercices tactiques et de manœuvres	459
<i>J. N.</i> : Parlamentäärid rahvusvahelise sõjaõiguse järgi	463	<i>J. N.</i> : Les parlementaires du point de vue du droit international de la guerre . .	463
<i>A. B.</i> : Hiina vastupanutegureid	465	<i>A. B.</i> : Les facteurs de la résistance de Chine	465
<i>Major F. Jünes</i> : N.-Vene ratsaväe lahingutegevus ametliku eeskirja valgustusel .	467	<i>Commandant F. Jünes</i> : Combat de cavalerie de l'U.R.S.S. d'après le règlement officiel	467
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— <i>E. V.</i> : Arvustavaid märkmeid Hispaania kodusõjast	471	— <i>E. V.</i> : Remarques critiques sur la guerre civile en Espagne	471
— —ms—: Laskurirügemendi rünnak kitsal rindel	474	— —ms—: Attaque du régiment de fusiliers en front serré	474
SÕJAVÄE ELU:		VIE MILITAIRE:	
— <i>Arcturus</i> : SMÜ peakoosolek	475	— <i>Arcturus</i> : Assemblée générale de la Cooperative militaire	475
— <i>K.</i> : Autasu parimaile kaastöölisile Vabadussõja mälestuste kogumise eest 1938/39. a.	475	— <i>K.</i> : Récompenses aux meilleurs collaborateurs pour la collection de souvenirs de la Guerre d'Indépendance	475
RESERVOHVITSERIDE ELU.		VIE DES OFFICIERS DE RESERVE:	
— <i>N.</i> : V.O.K. Reservohvitseride Keskseltsi-ooni üldkoosolek	476	— <i>N.</i> : Assemblée générale de l'Union des officiers de réserve	476
Juriidilisi küsimusi	478	Questions juridiques	478
Uuemat kirjandust.		Publications récentes.	
Male.		Echecs.	

Õppeharjutus õk-kahuriga Leedus.

Vastutavtoimetaja kolonelleitnant **Johannes Reinola.**

Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk.**

Telefon nr. 477-20/163.

Kodune tel. nr. 477-20/3-22.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.

Tegevtoimetaja kõnetunnid
iga päev k. 0800—1200.

Talitus avat. iga päev kella
0800—1500 ja laupäeviti
0800—1300.

Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaat-
miseks märkimata käsi-
kirju alal ei hoita.

„Sõdur“ ilmub kuni 4 korda kuus.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.

Poolaastas — kr. 3.00.

Veerandaastas — kr. 1.50.

Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülg — kr. 40.

Tekstis — kr. 60.

Läbimurre.*)

Kindralmajor H. Brede.

21. novembril olid kogu päev käimas raske võitlused, kus XXV Res-korpus ühes 3. Kaardiväe-diviisi ühe brigaadiga (5. Brigaad) ründas Rzgowi rajooni, kuna selle diviisi 6. Brigaad võitles umbes 10 km kirde pool Bedoni juures, 9. Ratsadiviis kaitses maa-ala mõlemate brigaadide vahel ja 6. Ratsadiviis kattis selle grupi vasakut tiiba Karpini rajoonis (vt. joonised 1 ja 2).

Hilja õhtul ilmus 3. Kaardiväe-diviisi staapi Wiskitno külla ohvitseri-patrull armee käsuga 22. novembriks. See käsk oli saabunud XX Korpuse staapi ja pidi selle korraldusel edasi antama 3. Kaardiväe-diviisile. Kuna Nowosolna rajoonis oli juba teatav maa-ala venelaste kätte langenud ja otsene side katkenud, siis saatis XX Korpuse ülem välja kolm ohvitseri-patrulli selle käsu viimiseks 3. Kaardiväe-diviisi, kuid ainult üks patrull jõudis kohale, kes ka käsu üle andis. Käsk oli lühike: „XX Korpusel ja 3. K-diviisil ühises otsustavas pealetungis hävitada ida pool Lodzi seisev vastane.“

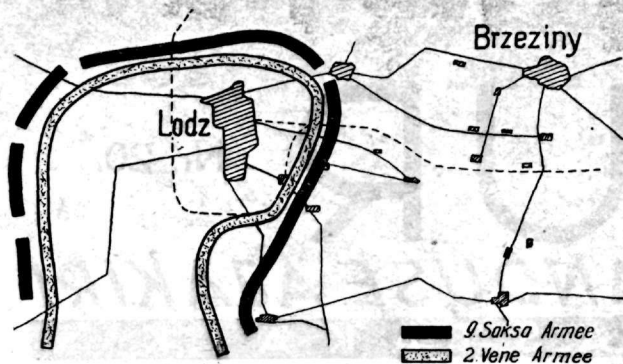
On selge, et armee juhatusel ei olnud selget pilti kohapeal valitsevast olukorrast, kuid käsk oli kategeooriline. Diviisiülem selgitas ohvitseridele kaardiväe-diviisi raskest olukorda ja lisas juurde, et käsk saab täidetud, milleks tema homme oma diviisi viskab pealetungile Mileszki suunas. Siis selgitati veel koostöö detaile ja ohvitseri-patrull lahkus, kadudes külma ja kottpimedasse öhe.

22. november oli raske päev: XXV Res-korpus võitles eduta Rzgowi rajoonis edasi, visates lahingusse oma viimase varu 50. Resdiviisist ja vaevalt püüdes kohal. 3. Kaar-

diväe-diviis algas kell 0800 rünnakut Feliksini ja Olechowi peale. Need külad olid aga venelaste poolt kõvasti kindlustatud ja visalt kaitsitud. Surmakartmatud preisi kaardiväerügemendid suutsid siiski lõuna paiku need vallutada, kandes raskeid ohvreid. Olechow suudeti vallutada ainult pärast seda, kui 6. Kaardiväe Suurtükirügemendi 2. patarei kapten Lancelle juhtimisel sõitis täies galopis oma jalaväe esijoonele lahtisele positsioonile ja avas sealt otsesihimisega marutule Olechowi peale. See täiesti ootamatu tegevus mõjus rusuvalt venelastesse ja kiskus sakslasi tegema viimast pingutust. Külad vallutati, kuid edasi minekuks enam ei jätkunud jõudu. Kell 1200 oli kaardiväerügementidele selge, et Mileszkini ei jõuta kunagi, seda enam, et vahepeal Novosolna rajoonis oli jäänud kõik kahtlaselt vaikseks. Nagu teame, oli kindr. Scholtz kell 1100 oma üksused põhja poole tagasi tõmmanud. Lõuna paiku selgus kindr. Schaeffer'ile, et ta oma grupiga on teistest ära lõigatud ja ainsaks pääseteeks jääb läbimurre vastasest. Selleks aga oli tarvis tõsiselt nõu pidada ja kell 1600 sõitis ta 3. Kaardiväe-diviisi ülema kindr. Litzmanni juurde Wiskitno.

Tutvume lähemalt nende kahe kindraliga. Kindralleitnant Litzmann rida aastaid tagasi oli Berliini Sõjaakadeemia ülemaks. Väga elava iseloomuga, hea kõneganiga ja väga vaimukas sõjakirjanik. Tema tööd taktikaliste küsimuste üle olid laialt tuntud mitte ainult Saksamaal, vaid ka väljaspool. Suure kasvuga, kõva tervisega ja üle kuuekümne aasta vana — jättis aga palju noorema mulje. Tema üldtunnustatud autoriteet ja väga heasüdamlik suhtumine alluvaisse olid kindral Litzmann'ile

*) Vt. „Sõjateadlane“ nr. 3 — 1939. a. ja „Sõdur“ nr. 19 — 1939. a.

Joonis 1.
Olukord 21. novembril.

taganud 3. Kaardiväe-diviisis üldise austuse ja armastuse ja tema võis nõuda alluvatelt kõik, mida inimene lahingus üldse võib anda ja teha.

XXV Res-korpuse ja äralõigatud grupi juht kindral von Schaeffer-Boyadel oli tüübiline preisi ohvitser selle sõna parimas mõttes. Vana Schlieffeni õpilane ja pärast ka tema kaastööline. Üldiselt külm, väga korrektne, sõnakehv, kuid rahulik ja selgete vaadetega igas olukorras. Murdmatu energiaga inimene ja raudse tahtejõuga juht — oli ka tema osanud oma alluvatesse sisendada täit usku oma võimetesse.

Ühes rüüpses, külmas majas, kus katkises laternas vaevaliselt põlev küünal valgustas kaarti, tegi kindral Litzmann korpuse-ülemale ettekande 3. Kaardiväe-diviisi olukorrast. Seisukord oli kriitiline. Oli selge, et ainult läbimurre võis olukorda päästa. Kindral Litzmann tegi seepärast ettepaneku järgmisel hommikul jätkata edasitungi täie jõuga endises suunas Mileszki, Nowosolna peale ja sealt edasi, kuni jõutakse välja XX Korpuseeni. Ta oli veendunud, et kaardivägi saab hakkama selle ülesandega ja palus ainult anda 50. Res-diviis temale varuks.

Seevastu aga kindral Schaeffer oli arvamisel, et kergem oleks läbimurret teostada rohkem ida pool, kus venelaste jõud kindlasti nõrgemad, ja tegi omapoolt ettepaneku taanduda esialgu ida suunas üle Karpini ja siis katsuda Brzeziny peale läbi murda. Kindral Litzmann vaidles sellele vastu, tuues peaargumendiks, et taandumine mõjub väga kahjulikult väeosade moraale, pealegi olukorras, kus Karpini peale on ainult üks korralik tee ja seda mööda peavad taanduma kõik voorid ja suur arv vange. Parem on tungida edasi endises suunas põhja poole. Siis jääb igale sõdurile mulje, et edasitung kestab. Ka tee venelaste rõngast läbi on lähem. Kindral Schaeffer oli üldi-

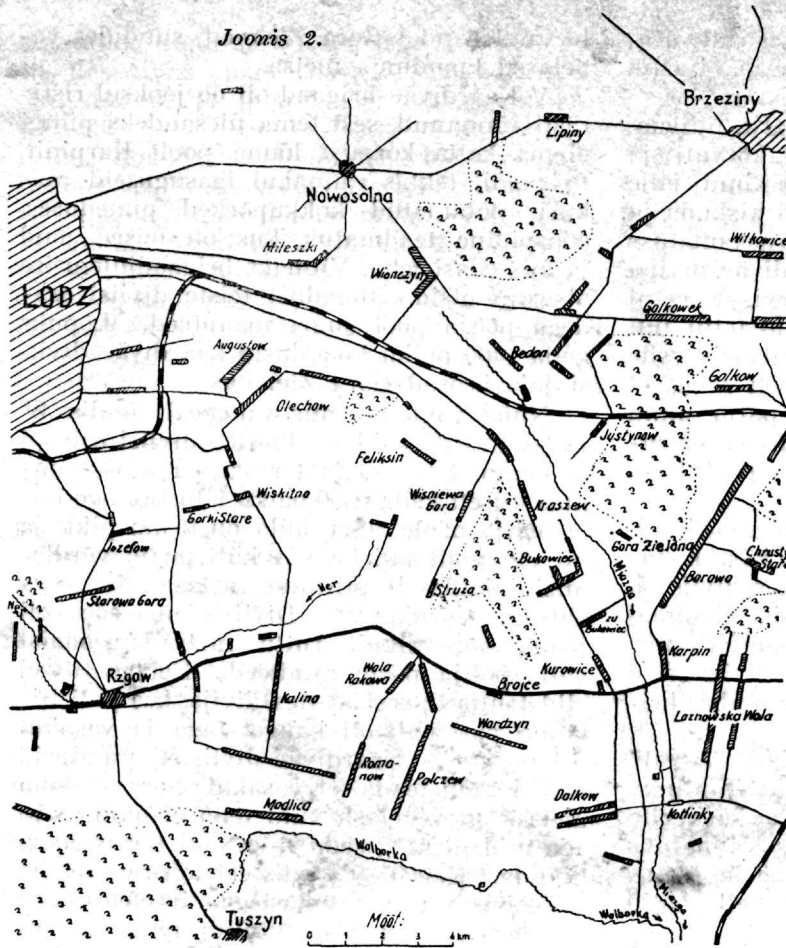
selt nõus ja sõitis oma staapi tagasi. Kell oli 1730.

Vaevalt oli ta välja sõitnud, kui Wiskitno küla serval tekkis tugev laskmine. Keegi sõdur jooksis diviisi staapi otse diviisi-ülemale juurde paanilise hüüdega: „Venelased on siin!“ Kindral Litzmann ainult hetke nagu mõtles ja vastas siis rahulikult: „Ja mis sellest siis on, ka meie oleme siin!“ See rahulik olek kandus üle kõikidele. Tehti mõned kiired korraldused ühele ligidal olevale kompanile ja kõik rahunes. Peab tähendama, et õnneks venelased ei surunud peale ja tekinud löhe suudeti sulgeda.

Kell 1830 sai kindral Schaeffer armeelt käsu — taanduda ida suunas. See käsk anti edasi ka kindral Litzmann'ile. Viimane katkus isiklikult telefoni teel veel kord veenda kindral Schaeffer'it jääda endise kava juurde, kuid XXV Res-korpuse staap ei pooldanud mõningail põhjusil Litzmanni plaani ja pealegi oli armee käsk kategooriline ning pidi saama täidetud. Kindral Litzmann pidi alistuma. Kell 2100 saabus XXV Res-korpuse operatiivkäsk järgmises sõnastuses:

- 1) Vaenlane on tagasi löödud ja kaotas 6000 vangi. On ilmunud uus vaenlane lõuna poolt meie ratsaväe ette ja põhja poolt XX Korpuse seljataha.
- 2) XXV Res-korpus suundub endist teed kaudu tagasi ja ründab vastast, kes ilmus XX Korpuse seljataha.
- 3) Diviisid — jättes maha järelväed — algavad tähelepandamatult liikumist:
 - 50. Res-diviis kell 2100 üle Kalino, Wardzyn, Kurowice, Karpin, Laznowska-Wola. Diviis tagab teiste üksuste üleminekut üle Miazga. Kui vastase ratsavägi osutub Dalkovi rajoonis, siis tuleb teda rünnata. Kui võimalik, siis tuleb Kotlinky juures üle jõe minna. Resultaadist õigeaegselt teatada 49. Res-diviisile.
 - 49. Res-diviis kell 2200 üle Rzgow, Wola, Rakowa, Karpin, Borowo, Pszarnowice, Brzeziny, Kurowice juures peatus, kuni sealt on läbinud 50. Res-diviis. Jalavägi ja suurtükivägi lähivad, kui võimalik, üle silla, mis 2 km põhja pool Karpin'it. Hoolitseda alaliselt luure eest ja side eest 3. Kaardiväe-diviisiga.
 - 3. Kaardiväe-diviis juuresolevate osadega kell 2400. Hoolitseda tiivakatte eest Bedoni juures. Diviis liigub üle Bukowicz ja suleb rajooni Bedon, Karpin Miazga idakaldal. Jätkab liikumist korpuse lõpus.

Joonis 2.

- 4) Kaardiväe raskesuurtükivägi liigub 49. Res-diviisiga ühes selle diviisi raskesuurtükiväega, samuti kogu XXV Res-korpuse lahinguvoor liigub 49. Res-diviisi taga.
- 5) Sillapargid liiguvad ühes eelväega. Sidekompanid ja raadiojaamad 49. Res-diviisi alguses.
- 6) Kõik diviiside II järgu voorid koonduvad Wola-Rakowa Gienezowi rajooni ja liiguvad edasi lahinguvoori taga.
- 7) Igasugune vaenlase vastupanu tuleb maha murda. Luure organiseerida igas suunas. Kõik laskurid hoiavad ennast lahinguvalmis.
- 8) Mina liigun 49. Res-diviisi eelväe juures.

Allkiri v. Schaeffer.

Samal ajal anti erikäsk ratsaväele — katta 6. Ratsadiviisiga 49. ja 50. Res-diviiside liikumist lõunast ja läänest ja 9. Ratsadiviisiga toimetada luuret põhja ja ida suundades.

Anti veel korraldus kaasa võtta kõik haavatud, mida oli üle 2000.

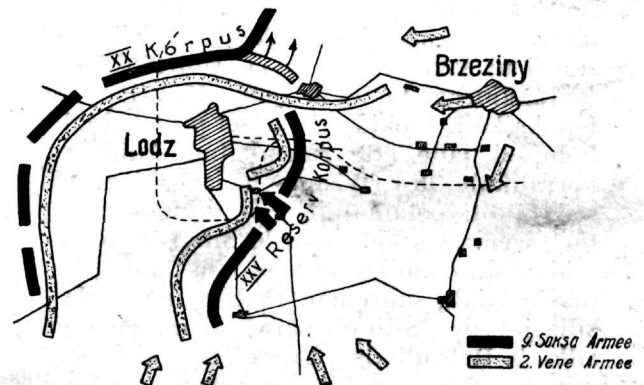
Tõin selle käsu, et näidata, kui lühidalt ja lihtsalt see oli koostatud, ja kui rahuli-

kult ja meelekindlalt ta edaspidist tegevust reguleerib.

Kindral Schaeffer arvas, et kui kõik läheb normaalselt, siis peavad järgmiseks hommikuks umbes kella 0200-ks kõik osad olema Miazga idakaldal. Muidugi oleneb kõik sellest, kas vaenlane lahkuvatele jõududele kõvasti peale surub, või ei pane ta seda lahkumist tähele. Et viimast saavutada, katsuti kõik teha: rattad mähti õlgedesse ja anti kõva keeld müra tekitada. Kui aga tegelikult liikumine algas, kostis külmanud maa peal iga samm, rattad löikasisid kohe õled läbi ja algas vankrite ja suurtükide müra, mis oli kuulda kilomeetrite kaugusele. Kuid venelased ei pannud seda kõike tähele ja nähtavasti magasid rahulikku und.

Haavatute veoks oli küladest kolksku korjatud kõik taluvankrid. Kuid hobuste puudusel pandi vangid neid vedama. Öö oli kottpime.

Iga mees oli seljakoti külge kinnitanud mingisuguse valge lapi — ainus võimalus oma eelkäijale mitte peale joosta või temast hoopis maha jääda. Surmaniväsinud mehed komistasid ja tihti kukkusid külmanud pinnasele. Oli kuulda summutatud vandumist, kuid edasi, ikka edasi tuli liikuda. Iga paarikümne sammu tagant tekkisid peatused, keegi ei tea mis põhjal. Pimedas jooksid reed üksteisele otsa. Mõned mehed istusid kohe maha ja silmapilk-

Joonis 3. Olukord 22. novembril.

selt jäid magama. Neid oli tarvis jälle äratada ja vaadata, et keegi neile peale ei astu. See oli raske, vaevaline liikumine.

Vooride juures oli asi veel palju hullem, sest need liikusid mitmes reas kõrvuti ja tihti jooksid rattad üksteise sisse kinni; jälle ja ikka jälle oli tarvis neid lahti kiskuda ja edasi liikuda. Mingsuguse arusaamatuse tõttu tuli veel ette, et 3. Kaardiväe-diviisi osad püüdsid põhja poolt Rzgowi—Karpini teest minna lõuna poole ja selle tõttu tuli ette kolonnide ristlemisi, mis kutsusid esile asjatuid peatusi ja sekeldusi. Oli selge, et kõikides üksustes tuli ette ka palju muid raskusi, sest pimedas oli väga raske orienteeruda ja kõik koondusid automaatselt kokku peatee poole.

49. Res-diviis jõudis 23. novembril kell 0400 Kurowice juurde ja korpuse käsu kohaselt pidi siin ootama, kuni 50. Res-diviis on läbi läinud. Kuid sellest diviisist ei olnud midagi teada ja kindral v. Schaeffer'i uue korralduse põhjal liikus 49. Res-diviis edasi Borowo poole, kuhu jõudis välja umbes kella 0600-ks.

50. Res-diviis oli maha jäänud. Arvati, et tal on võimalik saata voorid Kotlinky juures üle Miazga, nagu korpuse käsk ette nägi, kuid tegelikult see osutus võimatuks ja diviis pidi pöörama Karpini poole, ületades silla Karpini juures alles kella 0800 paiku.

3. Kaardiväe-diviis oli korpuse operatiivkäsku — sulgeda Miazga idakallas Bedon, Karpin lõigus — niiviisi tõlgendanud, et tuleb saata üks Brigaad (VI) Bukowieci ja teine brigaad juurdeantud osadega (V Brig. ja teised) Zu Bukowiec ja ka lõuna poole Karpinit. Sellest tulidki suurel maanteel ülaltähendatud kolonnide ristlemised.

Bukowieci juures ei olnud silda ja tuli minna teisele kaldale läbi jõe. Kell oli umbes 0800. Üleminek osutus äärmiselt raskeks. Kaldad olid jäised ja libedad. Kuid hobustel olid suvirauad ja nad ei saanud vedada. Tuli neid lahti rakendada ja vedada inimjõul kõik vankrid ja suurtükid läbi jäätükkidega täidetud jõe! Kui lõppudelõpuks kõik veokid olid teisel pool kaldal ja hobused jälle ette rakendatud, kuid veel korralikult üles rivistamata, avasid venelased täiesti ootamatult Gora Zielonast ja metsaservalt sellele voorile tule. Tekkis kirjeldamatu paanika, kõik veokid läbisegi tormasid laiali, suuremalt osalt lõuna poole — silla juurde. Siin oli parajasti minemas üle silla 9. Ratsadiviis. Energilise vahelesegamisega diviis peatas paanikasse sattunud veokid ja 11. Husaarirügement ühe patarei

toetusel ründas Gora Zielonat, sundides venelased taanduma metsa.

V Kaardiväe-brigaad oli öö jooksul risti-rästi rännanud, sest tema ülesandeks pidigi olema katta korpust lõuna poolt Karpinit. Brigaadil tekkis rännakul igasuguseid raskusi: ootamatud kokkupõrked pimeduses, edaspidine teadmatuse, kus on teised jõud ja mis edasi teha. Viimaks brigaadiülem ise otsustas otsida ühendust teiste diviisi osadega põhja pool suurt maanteed. Lõpuks kella 1400 paiku koondusid kaardiväe-diviisi jalaväeosad Gora Zielonas.

Nüüd vaatame, mis vahepeal sündis 49. ja 50. Res-diviisides. 49. Res-diviisi eelvägi (6 komp. 2 kerget ja 1 raske patarei), sammas kiirelt kella 0600 paiku läbi Borowo küla põhja poole. See küla on 6 km pikk ja nii paremalt kui ka vasakult on ta võrdlemisi laialdaselt piiratud metsaga ja seega ohtlikus seisukorras. Diviisiülem soov oli jõuda võimalikult ruttu metsaderajoonist välja põhja poole raudteed. Eelväe tiivad olid lahtised, sest 50. Res-diviis, kes pidi liikuma paremal, oli kaugel taga ja vasakul liikuvast 3. Kaardiväe-diviisist puudusid teated. Oli teada, et vasakul Gora Zielona metsas on venelasi, kuid teha ei olnud siin aga midagi ning seda rutem oli tarvis edasi liikuda. Kell 0730 jõudis eelvägi raudteeliinini, kus sattus venelastega intensiivsesse lahingusse. Venelased tulid massina nii põhjast kui ka idast, kuid löödi tagasi. Üks venelaste soomusrong suutis hävitada oma kuulipildujatulega ühe saksa patarei meeskonna peagu täielikult. Siis järsku täiesti ootamatult ründas üks vene ratsarügement ratsarivis eelväe tiiba ja seljatagust; raskepatarei meeskond hävitati ja venelased ründasid Borowo külas asetsevat diviisi staapi. Diviisiülem kindral von Waenker kogus kokku kes tema ümber just juhtusid olema: ohvitserid, käskjalad, telefonistid, raadiotelegrafistid, mõned voori mehed jne. Püssitulega sunniti vene ratsamehed taganema. Kui juba selgus, et seekord on nad pääsnud kindlast hävingust ja kindral Waenker hakkas tänavat mööda edasi liikuma, sai ta kuuli pähe ja oli silmapilkselt surnud. Samas kohas sai ka haavata ta staabiülem. Venelaste kuulipilduja- ja suurtükituli oli suunatud otse piki külatänavat ja tekitas kohutavaid kaotusi eelväe lahinguvõorides, suurtükiväe laskemoonakolonnides ja eelikutel. Eelväest ei jäänud peagu midagi järele. Vähehaaval jõudsid kohale ka diviisi peajõudude pataljonid, hargnesid vasakule ja paremale, kuid olles liiga nõrgad ja ka väsinud, ei suutnud nad venelasi raudteelt

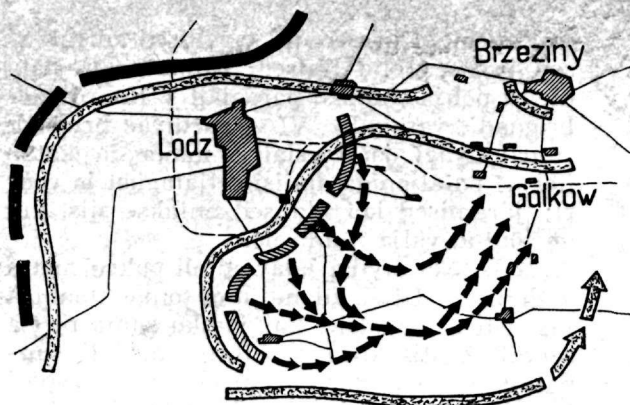
laanduma sundida. Kell 1600 oli selge, et 49. Res-diviis enam edasi ei saa, kaotused olid suured, ja mis peaasi — laskemoona oli vähe.

50. Res-diviis oli lõpuks lõuna paiku Laznowska-Wola külast edasi liikunud Ruzyca poole, kuhu jõudis umbes kell 1530. Ta nõrgad 8 pataljoni sattusid kohe raudteeliini juures lahingusse ja õhtuks ei saanud sammugi edasi, vastuoksa — korduvalt tuli raskete vastulöökidega likvideerida venelaste sissemurdeid ja oma parema tiiva kaitseks kasutada viimane varu.

Ratsavägi oli päeva jooksul korduvalt väärtuslikku abi andnud oma jalaväele kõige raskematel hetkedel: 9. Ratsadiviisi osad, nagu nägime, Bukowieci juures ja ka edaspidi Borowos, kus 49. Res-diviisi eelvägi hävines; 6. Ratsadiviis, liikudes korpuse saabas, oli Karpini juures raskest võitlusest pealesuruva vaenlasega, hoidis teda tagasi ja kell 1700 õhkis viimase silla üle Miazga.

Pea siin vahele tähendama, et eestoodud kirjelduse järgi võib tekkida mulje, et kõik need diviisid liikusid ja võitlesid organisatsioonilises koosseisus, vähemalt oma brigadide ja rügementide koosseisus. Tegelikult aga see ei olnud nii. Pärast öist rännakut oli üldine segadus väga suur, sest seal liikusid kõik äärmiselt kirjult läbiseigi: üksikud kompanid, üksikud patareid, laskemoonavankrid, isegi üksikud rühmad ja suurtükid, peale selle veel kõikjal vankrid haavatutega. Kui valgeks läks, püüti muidugi sellest kaosest kokku koguda normaalseid orgaanilisi üksusi, kuid see ei läinud sugugi kiiresti ega libedasti ja seepärast algavas lahingus sattusid paljude rügementide pataljonid segamini.

Jälle hakkas pimedaks minema, talvine päev on lühike. Ilm oli läinud veel külmemaks: oli vist -15° C. Korpuseülem oma staabis Chrusty-Stares püüdis endale luua pildi üldisest olukorrast ja see oli vähe rõõmustav. 23. november oli nõudnud uuesti suuri ohvreid. Pataljonid olid nüüd juba vahetpidamata võidelnud ja marssinud 40 tundi; mehed surmani väsinud ja hobused näljas. Kõige raskem oli haavatute seiskord. Nad lamasid liikumatult suure külma juures harilikel taluvankreid paljastel põhjalaudadel. Kuna maapind oli kõvaks külmunud, pörutasid rattad väga tugevasti ja iga müks tähendab haavatule suurt valu. Paanika ajal nii Gora-Zielona kui ka Borowo juures paljud vankrid kukkusid ümber ja haavatud jäid teiste veokite rataste alla. Arstimid olid ammu lõppenud ja samuti ei olnud saada kuskilt tilkagi alkoholi.

Joonis 4.
Olukord 23. novembril.

Mitmed sajad haavatud olid eelmisel ööl ja 23. novembri päeval külma kätte surnud ja seega oma piinast lahti saanud. Kõike seda teadis kindr. Schaeffer väga hästi, kuid teha ei olnud siin midagi. Oli tarvis edasi võidelda või hukkuda. Ja kell 2045 anti korpuse operatiivkäsk 24. novembri peale järgmises redaktsioonis:

„Pealetung jätkub. Kell 0600 ületatakse raudtee. Tungivad peale: 50. Res-diviis — Brzeziny suunas, haarates seda paremalt, 49. Res-diviis — Brzeziny suunas. 3. Kaardiväe-diviis lääne poolt Brzeziny. Korpuse komandopunkt kell 0600 teederist 214 Chrusty-Stare. Lahinguvoo — Chrusty-Stare.

Muud voorid hoida tuleliinidest võimalikult eemal.“

Allkiri: Schaeffer.“

Pöördume nüüd jälle 3. Kaardiväe-diviisi juurde. Nagu teame, koondus see diviis pärast mitmekesiseid raskusi 23. novembril umbes kell 1400 Gora-Zielona, Donalies rajoonis. Ühes talumajas pidas kindr. Litzmann nõu oma staabiga. 49. ja 50. Res-diviisidest ei teatud midagi kindlat, ida pool oli kuulda suurt lahingumüra, kuid sidet nende osadega aga ei olnud. Kaardiväe-diviis oli väga kokku sulanud, võitlusvõimelisi oli veel umbes 4000 meest. Laskemoona oli vähe. Gora-Zielona rajooni oli kokku kogunud suur vooride hulk. Suurem osa ohvitseride oli rivist välja langenud, kuid kaardiväe-rügementide lahingudistsipliin oli veel suur. Kaaludes kõiki asjaolusid võttis kindr. Litzmann otsuse — vaatamata sellele, mis sünnib ida pool, 3. Kaardiväe-diviisi jalavägi murrab pimeduse algusel vaenlasest läbi põhja suunas, liikudes läbi Gora-Zielona metsa, ületab raudtee ja läheb Galko-

weki peale. Kiiresti anti tarvilised korraldused ja need olid lihtsed: rünnata otse läbi metsa põhja suunas; paremalt V Kaardiväe-brigaad, vasakult VI Kaardiväe-brigaad; suurtükivägi jääb esialgu maha ja katab ühes 1 pataljoniga diviisi seljatagust ja vööri; järgmised korraldused antakse siis, kui on jõutud välja raudteele.

Kell 1530 diviisi jalavägi oli paksu metsa kadunud. Diviisiülem ühes oma staabiga just istus hobustele, kui järsku sama metsa servalt kostis kõva püssituli, mis oli suunatud Gora-Zielona juures seisva vööri massile. Ja teist korda tekkis siin kirjeldamatu paanika, kui kõik see suur veokite mass kaootiliselt liikuma hakkas. Maha-jäetud pataljon hargnes kiiresti ja viskas venelased metsa tagasi. Kuid läks veel palju aega, enne kui suudeti jälle korda luua ja vöörid kokku koguda!

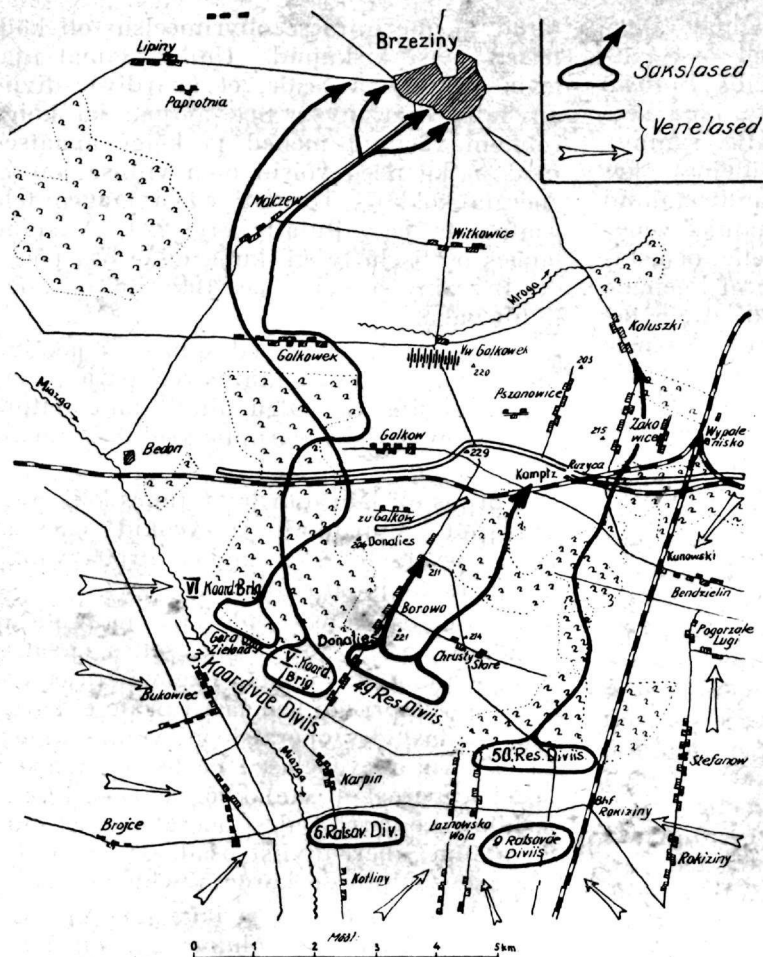
Gora-Zielona metsas liikusid ringi suured venelaste trobikonnad ja edasiliikuvad kaardiväe-rügemendid ei suutnud neid kuidagi leida ja tagasi suruda.

Kell 1600 olid esimesed pataljonid ühes diviisi pi-kompaniga raudtee juurde välja jõudnud, kus oli käimas tulevahetus. Kindral Litzmann otsustas rünnata raudteetammi niipea, kui on muutunud täiesti pimedaks. Samal ajal tegi ta korralduse, et rünnakuks peavad kõik juhid ja staabid asuma esijoonele. See oli tarvilik esiteks seepärast, et nõuda meestelt veel üht viimast ülimalt pingutust; teiseks, et juhid ja staabid on siis asjaga kursis rohkem, kui jäädes maha kott-pimedal ööl tihedasse metsa. Vastav käsk anti edasi ja raudteetammi rünnak pidi algama kell 1830. Kui kell hakkas rünnakutundi näitama, tuli puude alt metsa servalt lagedale diviisiülem, vasakus käes jäme kepp ja paremas mõök. Umbes 100 sammu tema ees lamas lumes ahelik ja sinna liikus kindr. Litzmann oma mõne ohvitseriga. Kuulid vihisesid ümberriigi. Aheliku juurde jõudnud, viskuti maha, et mõned ülejäänud minutid kuni rünnaku alguseni ära oodata. Diviisiülema ligidal lamas üks laskur. Kindral küsis temalt: „Kes te olete?“ — „Pioneer,“ vastas mees. Ja nüüd ilmus kindral Litzmanni vaimusilmade ette pilt kauge minevikust: ta nägi end samuti ahelikus lamas ühes pioneeridega ja tuksuva südamega ootamas minuteid kuni rünnaku alguseni. See oli 44 aastat tagasi, kui ta noore leitnandina kaardiväe pi-pataljoniga ründas Pariisi ees suurt Argenteuil' silda. Mõtted kandsid teda edasi oma vana, juba ammugi surnud ema juurde, kes talle oli tol ajal ühes kirjas kirjutanud: „Ei ole tar-

vis, et sa tagasi tuled, küll aga, et sa lõpuni oma kohust täidaksid!“ Ja oma kohust oli tarvis täita ka siin. Sel hetkel kõlas vasakult pasunahelised ja trummipõrinat. Kõik kargasid korruga üles ja jooksid nii kuidas jõudsid raudtee suunas. Oli kuulda ainult nõrka püssitule raginat ja viimaks oldi raudteetammil. Kui palju oli langenud, ei teadnud keegi ja ei olnud ka tähtis; ainuke nõue oli — kohe edasi liikuda. Rügemendiülemad palusid anda meestele puhkust kasvõi ainult 3 tunniks, kuid Litzmann oli kategooriline — tarvis edasi liikuda Brzeziny'sse. Ja seal, pärast linna vallutamist, anti uued korraldused turu ääres apteegimajas, kus 18. novembril asus diviisi staap. Kohe kirjutati ka ettekanne korpuseülemale, mis saadeti ratsapatrulliga. See patrull ei jõudnud kunagi sihtkohta.

Kell oli 1930. Polnud kerge üksusi natukegi korraldada ja koguda. Kus vähegi peatuti, heitsid mehed pikali ja magasid, kuigi külm oli veelgi tõusnud. Kell 2100 algas liikumine uuesti, läbi kott-pimedada öö, paksus metsas. Oli antud kategooriline käsk padrunid püssidest välja võtta. Püüti omavahel sidet hoida ja suunast kinni pidada, kuid see ei läinud korda. VI Kaardiväe-brigaadi Öpperügement, kes liikus diviisi vasakul tiival, sattus oma suunast üle kilomeetri paremale teiste pataljonide vahele ja edasi jälle kaldus vasakule. Kell 2400 jõuti Galkoweki juurde välja, millega oli kõige raskem osa läbi. Küla piirati sisse ja magavad venelased vangistati.

24. novembri hommikul kell 0300 jõuti kõrgustikele Brzeziny külje all. Siin diviisi koondus kokku. Selgus, et osa V Brigaadist oli kuskil kaduma läinud. Pikas ahelikus mindi edasi, et tungida lääne poolt linna. Üks vene julgestuspost hävitati täakidega ja ilma pauguta oldi linnas. Algas metsik tänavvõitlus. Rutuliselt okupeeriti tähtsamad liiklemissuunad, seati üles kuulipildujad, venelased toodi majadest välja ja peagi oli pool linna täiesti sakslaste käes. Nüüd oli jõudnud kätte aeg anda rügementidele veidi puhkust. Postid pandi välja, mõned tugevamad salgad jäeti püsside alla varudeks, kõik teised magasid põrandatel, mees mehe kõrval. Kell oli 0500. Diviisi staap oli ennast apteegimajas uuesti sisse seadnud. Kindral Litzmann oli jäänud magama, tema staabi ülem kirjutas ettekande korpuse ülemale: „Raudteetamm määratud lõigus rünnakuga võetud 23. nov. kell 1845. Galkow ja Galkowek vaenlasest puhastatud. Võetud 80 vangi. Kell 0400 vallutatud Brzeziny. Palun tungivalt diviisile tänaseks päe-

Joonis 5.

venelaste poolt jälle suletud. Selles olukorras otsustas Schweinitz liikuda Borowo juurde ja sealt üle Zu Galkowi põhja suunas, et sealt otsida ühendust diviisiga. Jõudnud Borowo rajooni, selgus, et ees on vaenlane — ja salk jäi peatuma, et oodata valge tulekut. Hommikul salk kisti lahingusse ühes 49. Res-diviisiga.

24. novembri hommikul sündmused arenesid edasi. 50. Res-diviis võitles edasi paremal tiival. Diviis oli ainult nimi, sest tegelikult diviisis ei olnud üle 1200 mehe, kuid suurtükivägi oli aga veel võrdlemisi tugev: 6 kergekahuripatareid, 3 haubitsapatareid ja 3 raske-patareid. Mitte kell 0600, nagu korpuse käsk ette nägi, vaid kell 0900 algas tasane edasiliikumine üle raudtee. Õnnelikul kombel leiti ühe suvita tornis hea vaatepunkt, kust avanes lahtine pilt venelaste patareide asetusest lääne suunas, Galkoweki mõisa juures. Kohe sõitis suurtükivägi positsioonile ja avas tule ning poole tunni pärast ei olnud kahest venelaste suurtükiväegrupist järele jäänud mi-

vaks lubada puhkust. Litzmann.“ See teadaanne saadeti 7-mehelise ratturpatrulliga tulduid teed tagasi korpuse staapi Chrusty-Stare'i. Patrulliülem — allohviter — tegi läbi päris uskumatuid seiklusi, kuid jõudis siiski kell 1030 ainult ühe mehega ja oma teadaandega korpuse staapi. See tekitas suurt rõõmu ja kindr. Schaeffer käskis sellest otsekohe kõigile teada anda.

XXV Res-korpuses olid asjaolud vahepeal järgmiselt kujunenud. Teatavasti jäi pärast 3. Kaardiväe-diviisi jalaväe lahku-mist Gora-Zielona rajooni maha kõik suurtükivägi vooridega ühe pataljoni kaitse alla. Siia määrati üldjuhiks diviisi suurtükiväe-ülem kindral krahv Schweinitz. Pärast seal tekkinud paanika summutamist suudeti voorid jälle kokku koondada ja oodati edaspidiseid korraldusi. Hilja õhtul saabus teade, et diviisil on korda läinud üle raudtee tun-gida. Kesköö paiku kavatses Schweinitz oma salgaga diviisile järele liikuda. Kuid tema poolt väljasaadetud luure tegi peagi kindlaks, et diviisi poolt tehtud lõhe on

dagi peale rusuhunniku. Nüüd algas ka jala-vägi liikumist lääne suunas. Vaenlane ei su-runud siin sugugi peale ja võimaldas 50. Res-diviisile sarnase rinde muudatuse. Varsti suudeti avada tuld kõrg. 229 peale, mis oli venelaste tugevaim vastupanusõlm 49. Res-diviisi teel. Viimane oli kell 0830 ka alanud uuesti pealetungi. „Kui täna edasi ei saa — on kõik hukkunud,“ oli diviisi juhtide arva-mine. Võitlus oli kõikjal väga visa, aga rünnak ei arenenud sugugi. Jalaväemassi oli vallutanud juba teatav ükskõiksus, oldi liiga väsinud ja kurnatud, et veel teotseda. Sellases olukorras ainult üksikute isikute ilmne ohvrimeelsus suudab letargiasse vajunud massi üles piitsutada viimseks otsustavaks jõupingutuseks. Ja sellaseks isikuks osutus siin meile juba tuttav kapten Lancelle, 6. Kaardiväe-suurtüki rügemendi 2. patarei ülem. Kapten Lancelle oli oma pa-tareiga seisnud Borowo küla lõunaserval — ülesandega olla valmis igaks juhtumiks tulistama lõuna suunas. Kui algas lahingu-müra põhja pool küla, ei kannatanud Lan-

celle välja tegevuseta olla. Omal algatusel — õigupoolest käsu vastaselt — ta lahkus oma patareiga ja sõitis läbi Borowo põhja poole. Galoppi kihutas ta küla servale, kuna patarei järgnes talle sammu. Lancelle kohtas üht kompaniülemat, kes seletas, et käsk on rünnata raudteetammil otse ees, kuid see osutub võimatuks venelaste tugeva tule tõttu. Lancelle otsustas kaasa aidata. Vahepeal oli patarei ligemale jõudnud. Suurtükiülemad kutsuti ette patareiülemale juurde ja see seletas, et igasuguste taktikaliste reeglite ja määrustiku vastaselt on tarvis siin sõita lahtisele positsioonile ja otsesihimisega tulistades sundida vaenlane lahkuma raudteetammilt. Ta andis kõikidele täpsed juhised suurtükkide seadmiseks täielikult laskevalmis. Kohe oli seaded pandud, suurtükid laetud. Süütajad seatud 600 m peale, sõitjatele näidatud, kuidas iga suurtükk välja sõidab ja kus kohas suurtükid eelikuult võetakse. Väljasõit pidi toimuma täies galoppis, sest kiirusest olenes kõik. Kolonni alguses sõitis 6. suurtükk kõige paremate hobustega patareis. Kell oli 0945, kui kostis komando „sadulasse“. Küla vahelt sõideti välja ühes maastikuvoldis, venelaste kuulid lendasid üle peade. Ja siis algas sõit galoppi lohust välja otse lahtisele väljale. See tuli venelastele nii ootamatult, et esimesel hetkel ei tulistatudki. Eelikutelt võtmine ja tule avamine sündis äärmise kiirusega. Mõne minuti järel oli raudteetamm suitsu- ja tolmupilvega kaetud. Kohe liikus jalavägi edasi ja kompani oligi raudteel, vangistades hulga venelasi. Kuid siin ei tohtinud peatuda, sest ees oli kõrg. 229, see kõige ohlikum punkt. Jalavägi paremalt ja vasakult ründas, ründajate eesotsas jooksis kaasa kpt. Lancelle; ta tahtis jõuda võimalikult ruttu kõrgustikule, et sealt juhtida edasi oma patarei tuld taanduvate venelaste peale.

Patarei kaotused hobustes ja meestes olid kaunis suured, kuid eesmärk oli saavu-

tatud — ühe inimese ohvrimeelsus oli kõik teised edasi kiskunud. Umbes samal ajal levis kulutulena teade, et kaardiväe-diviis on juba Brzeziny. See mõjus: ka kõige rohkem väsinud mehed ja kõige apaatsamad — ka need võisid oma viimse jõu ja energia kokku. Tormati edasi langenutele vaatamata ja vallutati kõrg. 229. Vastane langes osaliselt vangi, kuna teine osa põgenes Brzeziny suunas. Tee Brzeziny oli täielikult vaba.

Ma ei peatu enam edaspidise asjakäigu juures, kus detailides juhtus veel palju põnevat ja huvitavat. Olgu ainult tähendatud, et see päev andis väegrupile veel 2000 meest vange.

Korpus oli läbi murdunud, tuues kõik oma haavatud, suurtükid ja veokid enesega kaasa, pealeselle sõjasaagina 16 000 vangi, 64 suurtükki ja 39 rk-d.

Juhtide oskus, väeosade äärmine tublidus ja samuti ka õnn, mis seisnes selles, et sakslaste taandumise alates Rzgowi rajoonist 22/23. novembri õöl venelased peale ei surunud, soodustades operatsiooni võimalikkust. Ka ei surunud venelased peale operatsiooni kestel seepärast, et samal õöl venelased tõmbasid armee varru sellest operatsioonist osavõtvat ühe Siberi-diviisi osad. Need olidki sakslaste läbimurde kordamineku põhjused.

Meile olgu see ikka ja ikka jälle õpiseks, et ka kõige raskemast olukorrast võib leida pääsetee. Selleks aga on tarvis kasvatada juhtides tahtejõudu ja visadust ja on tarvis nõuda väeosadelt suurimat ohvrimeelsust kuni eneseohverdamiseni. Siis võime kindlad olla, et ei ole olemas sellast rõngast, millest läbi murda ei suudetaks.

ALLIKAD:

Krafft von Dellmensingen — Der Durchbruch.
Ernst Eilsberger — Der Durchbruch bei Brzeziny.
v. Wulffen — Die Schlacht bei Lodz.
Theodor Jacobs — Der Löwe von Brzeziny.
Wilhelm Kolk — Die Batterie Lancelle bei Brzeziny.

Tervishoid rännakutel, taktikalistel õppustel ja manöövritel.

Koltn. med. O. Palu.

Iga sõjaväelane peab tundma vähemalt algelisemaid tervishoiu nõudeid ja on kohustatud neid täitma, sest sel on sõjaväe elus määratusuur tähtsus. Sõjaväe isikulise koosseisu heast tervislikust seisukorrast oleneb suuresti kogu sõjaväe lahinguvõime. Erilist tähelepanu vääriavad tervislikult seisukohalt lähtudes rännakud, taktikalised õppused ja manöövrid. Füsioloogiliselt mõjustavad need alad eeskätt just südame-tegevust, siis hingamist ja erituselundeid, suurendades kogu organismis ainevahetust. Kestev rakmeis liikumine nõuab suurt vastupidavust ja hästi treenitud keha. Organismi energiakulu sõltub rännaku kestusest, liikumiskiirusest ja koormatise suurus-est. Väga palju oleneb ka sõduri isiklikust tervisest ja vastupidavusest. Kuid pealeselle peab arvestama veel rida teisi tegureid. Liig varane hommikune väljaastumine lühendab puhkeaega ja vähendab meeskonna vastupidavust, seepärast võib seda soovitada ainult suvel — kuumadel ilma-del. Öine rännak loomulikult nõuab veel suuremat pingutust ja energiakulu. Liikumise eel tuleb hoiduda igasuguseist väsitavaist toiminguid ja mitte lasta rivistatult asjatult kaua seista ja oodata. Rännakul liikudes pikkades kolonnides peab arvestama, et väiksemad muutused esiridades, nagu sammu pikenedamine või vähenemine, mõjuvad väsitavalt tagasammuvale. Lühendatud, kuid laiades kolonnides liikudes on jälle õhutuulutus raskendatud ning kuumal ajal keskel marssivaile eriti väsitav. Kuna rännakud ja manöövrid nõuavad igalt osavõtjalt suuri kehalisi võimeid, peab sõjaväelasi aegsasti selleks ette valmistama.

Tänapäeval kõneldakse palju spordivõistluste kahjulikust toimest, liigpingutustest, südamehäiretest jne. Palju enam on aga karta tervisrikked pikast rännakust või kehvast manöövrast osavõtjail, kui on nad treenimatud või halvasti treenitud. Süstemaatiline ja tervishoiunõuete-kohane treening arstliku kontrolli all suudab siin sageli tervisehäireid vältida. Noorsõdurite väljaõppel näiteks ei või kehalises töös harjumatu noormeest panna kohe rakmeis

jooksma või osa võtma pikkadest rännakutest. Tuleb arvestada tugeva füüsilise pingutusega seoses olevat südame koormatust.

Sõdurite ettevalmistuskavas peaks kasutatama ka süstemaatilist treeningut kergetõustikus, eriti jooksudes, ujumises ja suusatamises. Need alad tugevdavad hästi organismi ja on eriti tähtsad südame arendamisel.

Rivis ja rakmeis jooksuharjutusi liiga sageli teha ei ole soovitatav. Neid võiks soovitada nii-ütelda kontrollkatsena pikema ajavahemiku järele.

Noormees, kes on sportlike kehvusharjutuste kaudu tugevdanud oma organismi, eriti siseorganeid, suudab väsitavaid manöövreid ja rännakuid edukamalt taluda, kahjustamata oma tervist, kui noormees, kes on ainult harjutanud rakmeis käimist ning jooksu ja sportlikult vähe arenenud. Muidugi ei tohi sporti liialdada ja ainult rekordite peale välja minna, sest see mõjub ülepingutuste tagajärjel organismile kahjulikult.

Tähtsamaks teguriks rännakutel-manöövritel on jalgade tervishoid.

Sõjaväelasil on jalgade eest hoolitsemine eriti tähtis, sest kaasaja kiiretempoline lahingutegevus esitab suuri nõudeid jalgadele. Sagedamad jalgade tervisrikked on konnasilmad ja hõõrdunud jalad. Viimaste pärast langeb sõjaväes liikumisega seotud õppustel rivist välja suurim protsent (1,5—2). Nagu kogemused on näidanud, põhjustavad jalgade hõõrete tekkimist:

1. ebakohased jalanõud;
2. valesti mähitud jalarätid;
3. halvasti hoolitsetud jalad ja viimaste väärarenemine.

Kitsad saapad põhjustavad sageli jalgade hõõreid ja konnasilmi ning vereringet raskendades ka jalgade külmumist ja suvel higitsemist. Veel enam jalgade hõõreid tekib aga liiga suurte saabaste kandmisel. Samuti ka katkised saapad, õmbluste ääred, kõva ja paindumatu nahk (uutel saabastel) on sageli hõõrete põhjustajaks. Jalatsid peavad vastama jalgade kujule ja suurusele ning nende korrashoiu eest tuleb hoolt kanda.

Mis puutub jalarättidesse ja sokkidesse, siis valdav osa pooldab jalarätte. Ka ma- janduslikel kaalutlusil tuleks eelistada vii- maseid. Jalarättide pikkus peab olema vä- hemalt 90 cm. Valesti mähitud jalaräti puhul tekkinud voldid võivad sageli põh- justada hõõreid. Pealeselle on jalgade hõõre tekitajaks niisked, mustad, äärest kanditud, lapitud või nõelutud jalarätid ja sokid. Suvel tarvitatakse harilikult puu- villaseid jalarätte, talvel neile lisaks veel villaseid.

Jalad ise võivad saada hõõrete põh- justajaks, kui nad on väärarenenud (lamp- põid), evivad konnasilmi või sissekasvanud küüsi. Sagedamaks hõõre põhjustajaks on jalgade higitsemine, nimelt kuni 50 prot- sendil jalahõõretel, eriti siis, kui jalad on mustad. Üldse tähtsam nõue jalgade tervishoius on puhtus. Sõjaväes tuleb nõu- da igapäevast jalgade pesemist ja suvel võimaluse korral lubada palja jalu käimist, mis karastab ja tugevdab jalanahka.

Nagu kogemused näitavad, tekivad ja- lahõõred käimisega vähe harjunud sõja- väelasil, nagu noorsõdureil, staabis teeni- vil jne. Seetõttu on väga tähtis eeltree- ning rännakuist osavõtjale.

Kui küsida, kuidas vältida kõige pare- mini jalahõõreid, siis minu arvates on tar- vilik, et kaadriallohvitsersed ja -sõdurid praktiliselt näitaksid noorsõduritele, kuidas jalarätte kanda ja neid mähkida, ning et igakord enne rännakuid veel kord antaks sellekohaseid seletusi ning kontrollitaks, et iga sõjaväelane oleks teadlik jalgade ter- vishoiust rännaku- ja manöövriolukorras. Samuti tuleks väeosa velskritel enne rän- nakuid ja manöövrideid kõigi sõjaväelaste jalad järele vaadata ja anda vastavaid ter- vishoiu-näpunäiteid.

Küllalt tähtsaks küsimuseks rännaku ja manöövri ning taktikaliste õppuste tervis- hoius tuleb pidada toitmist ja joomise režiimi.

Kuna organismi energiakulutus on suur, peab rõhku panema kalooriaterikkale toi- dule. Toit olgu küllaldane, kuid kergesti seeditav ja mitte koormav seedimiselun- deile. Väeüksuste toidlustamisel pingutaval rännakul peab üldiselt arvestatama mees- kondade harjumusi ja söögisedel ei tohiks palju erineda tavalisest. Toidu väärtust tuleks tõsta süsivesikute hulga suurenda- misega, eriti suhkru arvel.

Erilist tähtsust evib liikumismanöövreis pikil rännakuil joomise režiim. Kogemus-

te järgi kahaneb kehakaal 25–30 km rännaku järel umbes 2–3 kg, sõltudes liikumistempe kiirusest ja välistemperatu- rist. Rännakuil ühe tunni jooksul võib eri- tuda higiga 400–600 g vett, ühes sellega kaotab organism ka teatava hulga keedu- soola. Sellane suur veekaotus tekitab suurt janu. Peab aga hoiduma liigse joomise eest. See ei kustuta janu, vaid suurendab veelgi higistamist. Pealegi koormab liigne joomine mao ja südame tegevust, mis ras- kendab edasiliikumist. Joogijanu kustuta- miseks aitab palju kaasa korduv suu lo- putamine ja vedeliku, näiteks tee, suus hoidmine. Peab õpetama rännakuist ja taktikalistest õppustest osavõtjaid enda janu üle valitsema. Higiselt liiga palju külma vee joomine on hädaohtlik, sest see tekitab mitmesuguseid haigusi.

Rännakuil ja manöövri ning taktika- listel õppustel peab arvestama ilmastikku ja aastaaega, sest nende halbadest mõju- dest on tingitud rida sageli ettetulevaid haigusi, nagu külmetushaigused, soojuse- löögid ja päikesepisted. Külma ilmaga jää- vad naha veresoone kitsamaks, higivalmis- tus väheneb, neerud valmistavad suuremal hulgal uriini, mis harilikult vesisem ja valkjam. Keha annab soojust välisele õhule ja peab selle asemele uut valmistama. Toi- dutarvidus tõuseb, eriti rohkesti igatsetak- se rasvaineid ja süsivesikuid. Külma pu- hul paneb inimene oma lihased agaramalt tööle, et soojust tekitada. Keha katsub end nii külma eest kaitsta, kuid siiski tekivad raskema külmetuse või märjakssaamise ta- gajärjel haigused, mida nimetatakse kül- metushaigusteks. Nende hulka kuuluvad hingamiseldite ilanahkade, näit. kurgu ja nina põletikud, mao-soolte haigused, jooks- vahaigused jne. Nende haiguste üldtun- nusteks on paistetud, palavik, punetus ja valud. Kergemate külmetuste kordadel on ilanahkade paranemine rutuline, kuid vahel võib nendest põletikest tekkida elu- kardetavaid hädasid. Raskematel juhtudel tuleks kannatanu otsekohe evakueerida ambulantsi, kust ta tarviduse korral juba edasi saadetakse lähemasse ravilasse.

Siinjuures ei saa nimetamata jätta üksi- kute kehaosade külmumisi. Külmavõtmise ohvriks langevad eriti need kehaosad, mil- les vereringe on takistatud. Nii kergenda- vad kitsad saapad ja kindad külmavõtmist. Kehaosad, mis külmavõetud, jäävad kül- maks ja kangeks, naha peale tekivad villid. Viimati tuimenevad külmavõetud kehaosad

„Sõduri“ vastutavtoimetajate vahetuse puhul.

Major A. Luts.
Endine vastutavtoimetaja.

Koltn. J. Reinola.
Nüüdne vastutavtoimetaja.

VABARIIGI PRESIDENDI KÄSKKIRI RELVASTATUD JÕUDUDELE

Nr. 21

28. aprillil 1939. a.

Viin üle ja määran teenistushuvides, arvates 1. maist s. a.:

- Sõjavägede Staabi VI osakonna ülema major Alfred Luts'u Sõjavägede Staabi I Osakonna ülemaks ja
- kolonelleitnant Johannes Reinola Auto-Tangirügemendist — Sõjavägede Staabi VI Osakonna ülemaks.

Alus: OTS § 95 p. 1, 100 p. 1 ja 2, 109 p. 1.

K. Päts
Vabariigi President

J. Laidoner
kindral,
Sõjavägede Ülemjuhataja.

täiesti. Liikumatud osad, nagu nina ja kõrvad, külmuvad kõige kergemini, kuna jalad ja käed rohkem kannatavad siis, kui seistakse või lamatakse ühel kohal, seepärast peab külma käes viibides liikuma ja ei tohi magama uinuda.

Mis puutub külmavõetute ravisse, siis peab kannatanu viima otsekohe kuskile ja-

hedasse ruumi, seal lahti rõivastama ja külmunud kehaosi kas lume või külma märja lapiga hõõruma, kuid ettevaatlikult, sest külma mõjul tardunud liikmed võivad kergesti viga saada ning isegi murduda. On liikmed painduvaks muutunud, naha kahvatus kadunud, punetus tekkinud ja kehasoojus tõusmas, siis pandagu külma-

võetu võimalikult jahedasse voodisse ja tehtagu hingamisharjutusi, kuni ta ise jaksab korralikult hingata. Siis tuleb kannatanule kanget kohvi või teed leigelt juua anda, pärastpoole natuke veini või punši. Alles siis, kui kehasoojus, hingamine ja liikmete painduvus loomulikuks muutunud, tohib teda sooja tuppä viia ning sooja voodisse paigutada. Samuti tuleb ka üksikute külmavõetud liikmetega talitada. Neid tuleb liiga kiire soojenemise eest hoida ja lumega või külmade, niiskete rätlidega hõõruda, kuid mitte nii kõvasti, et nahale tekivad haavad, sest viimased on visad paranema. Pärast kaetakse külmavõetud kehas osad puhta õli- või mingisuguse salvilapiga (boorvaseliin jne.).

Et külma tõttu rännakul, manöövri või taktikalistel õppustel haigusi ei tekiks, on tarvilik järgmisi kaitseabinõusid tarvitusele võtta:

1. Talvel-külmal ajal kanda sooja pesu, sooje riideid ja kaelasalli, eriti olgu kaitstud rind, põlved ja suguosad.
2. Tõmbetuule käes ei tohi higiselt seista ega lamada.
3. Sügisel ja kevadel vihma puhul kanda vihmapihutat, et vältida rõivaste märjakssaamist.
4. Et jalgu külmetamise ja külmumise eest hoida, peavad jalatsid korralikud ja avarad olema. Jalad tuleb enne pikka teekonda sooja vee ja seebiga puhtaks pesta ja siis vaseliiniga, hanerasvaga või glütseriniga sisse määrida ja villased jalarätid või sokid jalga tõmmata. Väga heaks kaitseks külma eest on ka ajalehpaber, kui sellega jalgu mähkida. Ratsanikel on tarvilik mähkida jalaraudade ümber paksu villast riidet.
5. Et nägu ja kõrvu külmetamise eest hoida, tuleb neid vaseliini või mõne muu mageda rasvoolusega sisse määrida.
6. Liikuda tihedamates kolonnides ja kiiremini. Peatuste arvu suurendada, kuid lühendada nende aega. Rännaku üldkestust lühendada. Tuleb hoolitseda, et sõjaväelased puhkepikades ennast võiksid soojendada ja vähemalt 2—3 korda päevas sooja toitu saada.

Peale külmetushaiguste ja külmumiste võivad tekkida rännaku-manöövri olukorras ja ka taktikalistel õppustel soojuselõõgid ja päikesepistid. Kuumuses lööb nahk

punetama ja niiskeks; väikesed nahas olevad veresooneid paisuvad soojuse mõjul, hinginäärmed valmistavad palju higi, mis aurates vähendab ihusoojust. Ometi on kuumuses soojuse väljaandmine palju vähem kui külma ilmaga ja seepärast keha valmistab teda vähem. Muidu koguks kehasse liiga rohkesti soojust. Söögiisu väheneb ja tõuseb laiskus kehalise töö vastu. Soojuselõök tabab kõige sagedamini jalaväelasi, kui nad kuuma ilmaga tihedates salkades pikemaid rännakuid teostavad. Siin tekib liikumise mõjul palju soojust. Eriti kardetavaks saab kuumus, kui õhk on röske ja tuuleta, sest siis on higi auramine ja jahtumine väga puudulik. Sõduri nägu lööb punetama, pea läheb uimaseks, jutuajamise himu kaob, küsimuste peale ei vastata ja käiakse nagu unenäos. Kui niisuguses seisukorda sattunud jahedat jooki anda (mitte liiga külma) ja keha niisutada, siis kaob hädaoht varsti. Kui aga õigel ajal abi ei anta, siis kannatanul kaob mõistus, pulss jääb nõrgaks, hingamine väheneb ja lõpuks kannatanu kukub krampides maha. Soojuselõõgi kuhul on kiire abi tarvilik. Kannatanu tuleb kiiresti vilusse kanda, lahti rõivastada ning hõõruda pead, rinda ja selga külma veega. Pealiskaudse ja korratu hingamise juures on tarvilik kunstlik hingamine. Kunstlikku hingamist tehakse keskmiselt 15—16 korda minutis, kuni algab loomulik hingamine. Jääb loomulik hingamine 2 tunni kunstliku hingamise järel tulemata, siis võib seda lõpetada. Tarvilik on soojuselõõgi ajal ka hõõruda jalataldu kareda harjaga ning pritsida naha alla kamprit või muid südant ergutavaid aineid.

Soojuselõõgile sarnaneb päikesepiste, mis võib tabada päikesekiirte all viibivaid sõjaväelasi, kuigi nad kehalise töö läbi ei ole kuumaks aetud. Päikesepistet, mis surmaga lõpeb, tuleb meie oludes väga harva ette. Selle tekitajad on päikesekiirred, mis pähe paistes tekitavad verevoolu peajusse, mille tagajärjeks on peavalu, peapööritus, nägemisrikked, oksendus ja minestus. Raskematel kordadel tuleb ette krampe ja sonimisi, mis võivad lõppeda isegi surmaga.

Sõjaväelast, keda on tabanud päikesepiste, peab kiiresti vilusse viima ja ravima samuti nagu soojuselõõgi korral. Soojuselõõgi ja päikesepiste läbi kannatanud tuleb pärast esmasabi andmist transportida vastavatesse ambulantsidesse.

Et soojuselõõgist ja päikesepistest hoi-

duda, tuleb tarvitusele võtta järgmised abinõud:

1. Pikematel rännakutel, manöövritel ja taktikalistel õppustel peab hommikul varem teele minema ja keskpäeval kuumuse ajal, kella 1100—1500, vilus puhkama, et pärastlõunal jahedal ajal uuesti oma teekonda jätkata. Rännakutel kuumal ajal on tarvis lubada sõduritel liikuda hõredates kolonnides, aeglasemalt ja lahti tehtud kraega. Sõdureid raskuse kandmisega mitte liiga koormata.
2. Pea peab kaitstud olema päikese kiirte eest.
3. Väga väsinud sõdureid lubada puhata.
4. Alkoholi tarvitamine kuumal ajal keelata.
5. Korralikult varustuda joogiveega.

Peale eespool nimetatud terviserikete ei saa nimetamata jätta põletishaavu, millede tekkimise põhjustajaks on kiirgav kuumus, tuleleegid, hõõguv metall, keev vesi või kuumad vedelikud, kuum aur või gaas ning

bensiini plahvatused motoriseeritud väeosades jne.

Põletatud koht tuleb kinni katta neutraalõli, boorvaseliini, mageda rasva või koorega võietud köidisega ja põletatud kehaosa asetada kõrgemale, sest see mõjub vereringet kergendavalt ja valuvaigistavalt.

Raskemate põletishaavade juures tekivad villid tuleb jätta puutumata. Neid võib avada kas arst või velsker vastavas raviasutises. Raskemate põletishaavadega kannatanud tuleb otsekohe saata lähemasse ambulantsi või raviasutisse, kus on olemas kvalifitseeritud arstiabi.

Et kannatanud saaksid rännakul õigel ajal kiiret abi, on eriti tarvilik, et arstide käsutusse oleks antud vastavad sanitaarautod või improviseeritud veokid, siis on võimalik kannatanuid tarvituse korral kiiresti evakueerida vastavatesse ambulantsidesse ja sealt juba lähemasse raviasutisse, sest õigeaegne ning otstarbekohane arstiabi on väga tähtis ning selle läbi on võimalik vältida paljude sõjaväelaste täielikku tervisekaotust.

Parlamentäärid rahvusvahelise sõjaõiguse järgi.

Sõda lõpetab üldreegliliselt igasuguse läbikäimise sõdivate vaenuliste riikide vahel. Sõjaaegsed riikide hädavajalised läbikäimised toimuvad enamasti kolmandate neutraalsete riikide kaudu. Mõnikord on aga ka sõja ajal tarvis sõdivate poolte vahel otseselt läbikäimisse astuda, näiteks lahinguväljalt surnute ja haavatute koristamiseks kokkuleppe saavutamiseks, vastasele midagi ette dikteerimiseks või alistumiseks jne.

Sõdivate vaenuliste poolte vahelised otsesed läbikäimised, mis õieti ei ole riikidevahelised, vaid riikide sõjaliste jõudude vahelised läbikäimised, toimuvad eriliste saadikute-parlamentääride kaudu. Sõjaline saadik-parlamentäär on väga vana rahvusvahelise õiguse instituut. Igas ajaloolises aegkonnas esineb vali õiguslik distsipliin — saadikud on puutumatud, mis roomlaste juures evis erilist müstilist väljendust — legati iure gentium sancti¹⁾. Ka tegelikult on leidnud saadikute puutumatuse põhimõtte kõikidel aegadel austamist, ja häda neile, kes selle vastu julgesid patustada. See kõrge moraalse väärtusega õigusinstituut, mis sajandeid kehtis rahvusvahelisõigusliku ta-

vana, kodifitseeriti Haagi Rahukonverentside poolt Maasõjakorraldusse, muutudes seega kirjutatud õiguseks.

Maasõjakorralduse art. 32 põhjal loetakse parlamentääriks isik, kes on volitatud ühe sõdiva poole poolt läbirääkimistesse astuma teise sõdiva poolega, ning kes välis-tunnusena kannab valget lippu. Parlamentäär, samuti teda saatev kornist, trummi-lööja, lipukandja ja tõlk on puutumatud. Parlamentäärideks on harilikult sõjaväelased ning nendeks valitakse tavalisid kogenuid ohvitseri, kelledele ollakse kindel, et nad oma ülesande rahuldavalt lahendavad. Parlamentääri valge lipu kohta ei ole mingisugust nõuet üles seatud. Sõdade praktikas on tarvitatud valge räti kepi otsa asetamist või räti käes lehvitamist parlamentääri lipuna. Väejuht, kelle juurde parlamentäär saadetakse, ei ole kohustatud parlamentääri vastu võtma. Vastuvõtmise keeld võib olla ühekordne või võib käia teatava ajavahemiku kohta. Viimasel juhul väejuht deklareerib, et teatava kindla ajavahemiku

¹⁾ Rahvaste õiguslikud saadikud on pühad.

kestel ei võeta vastu ühtegi vastase parlamentääri. Sellane deklareerimine toimub tavaliselt tähtsate sõjaliste ettevalmistuste eel, millele üle parlamentäär, vastase tagalasse ilmudes ja neid nähés, võib oma väejuhile teateid anda. Kui aga parlamentäär vastuvõtmise keelust hoolimata püüab vastase väejuhiga kokku saada, kaotab ta oma puutumatus ja teda koheldakse vastase sõdurina.

Sõjaõiguses valitseb arvamus, et kui sõja alguses deklareeritakse, et vastase parlamentääre ei võeta tulevase sõja kestel vastu, siis sellased deklaratsioonid on üldise sõjaõiguse vastased ning seega kehtetud.²⁾

Parlamentäär võib ilmuda vastaspoole juurde igal ajal ja igas olukorras. Vastaspoolel on õigus aga keelduda teda vastu võtmast või ta võib ainult teataval kohal parlamentääri vastu võtta. Kui parlamentäär ilmub vastase juurde lahingu ajal, siis ei katkestata lahingut, sest vastasel korral parlamentääre võib kasutada endakaitseks vastase lahingulise tegevuse lõpetamiseks. Kui parlamentäär, kes lahingulise tegevuse kestel püüab vastase väejuhi juurde pääseda, saab haavata või surma, ei loeta seda tema puutumatus rikkumiseks, kuna haavata või surmasaamine toimus parlamentääri enda süü läbi.³⁾ Muidugi tuleb ka lahingulise tegevuse ajal parlamentääri ilmudes püüda kõigi võimalike abinõudega säilitada parlamentääri julgeolekut, ning otsesed ja kavatsatud parlamentääri tulistamised on ikkagi parlamentääri puutumatus rikkumised, ainult juhuslikud surmasaamised ja haavamised on vabandatavad.

Et parlamentääri lipu kaitse all võidakse ka püüda muretseda teateid vastaselt, võib väejuht, kelle juurde parlamentäär saadetakse, abinõusid endakaitse huvides tarvitusele võtta. Kui selleks tarvidus, minnakse parlamentäärile teatavale kaugusele vastu, seotakse tema ja ta kaaslaste silmad kinni ja talutatakse siis väejuhi juurde kinniseotud silmadega. Läbirääkimiste möödudes talutatakse parlamentäär jällegi kinniseotud silmadega endisele kohale tagasi. Kinnisidumine võetakse ette selleks, et parlamentäär ei näeks vastase sõjalisi ettevalmistusi ja kavatsusi ning sellest ei informeeriks oma väejuhatust.

Kui teatakse või arvatakse teadvat, et parlamentäär on teinud vaatlusi või hankinud andmeid, mis vastasele kasulikud, või-

dakse parlamentääri lühemat aega kinni hoida (Maasõjakorraldus art. 33). Kui aga sõdiv pool, kelle juurde parlamentäär saadeti, evib vastuvaieldamatuid tõendeid selle kohta, et parlamentäär oma kõrget seisundit ja puutumatus kasutas selleks, et vastase juures salakuulamist toimetada või sõjalisi andmeid koguda, kaotab parlamentäär oma puutumatus (Maasõjakorralduse art. 34). Nüüd ei kohelda parlamentääri enam vastase sõdurina, vaid — spioonina.

Parlamentääri puutumatus rikkumisega patustatakse raskelt sõjaõiguse üldpõhimõtete vastu ning vististi on parlamentääri puutumatus rikkumine kõige raskem sõjaõiguse rikkumine, sest parlamentäär on püha, nagu väidavad roomlased.

Parlamentääri puutumatus all mõeldakse tema elu, vara ja puutumatus. On keelatud parlamentääri vangistada, temale survet avaldada või tema au haavata, kui parlamentäär ei tarvita kurjasti oma kõrget seisundit.

Kui parlamentäär esineb häbitava või alandava ettepanekuga, nõutakse tavaliselt tema otsekohest lahkumist, hoiatusega, et korralduse mittetäitmise korral vaadeldakse teda vaenlase sõdurina ja koheldakse vastavalt.

Vastase poolt parlamentääri puutumatus sihiliku rikkumise vastu võetakse tarvitusele väga mõjuvad abinõud — sõjalised repressaalid. Need vastuabinõud on tihti väga karmid ja seisnevad vastasele surve avaldamises omapoolse sõjaõiguse rikkumisega, nagu: vangide tapmisega, okupeeritud vastase maa tsiviilelanikele surve avaldamisega, vastase suhtes keelatud sõjaabinõude tarvitamisega (lahtiste linnade pommitamine ja mürkaaside või dum-dum kuulide tarvitamine).

Peab tähendama, et just parlamentääri seisund ja selle kohta käiv õiguslik normistik on kõige vähem sõdade praktikas rikkumist leidnud arvukate teiste sõjaõiguslade rikkumiste kõrval. Raskemaid parlamentääri puutumatus rikkumisi — saadikute tapmist — ei tunne kultuurrahvaste ajalugu vist ühtegi, ainult metsrahvaste poolt on mõnel korral seda rasket kuritegu sooritatud.

Peale maasõja kasutatakse parlamentääre ka meresõjas. Kui maasõja kohta on parlamentääri seisund vähemalt osaliselt kirjutatud normidega kindlaks määratud, siis meresõjas parlamentäärid teotsevad täielikult kommete ja tavade järgi.

²⁾ Kunz. Kriegsrecht und Neutralitätsrecht.

³⁾ USA. Rules of Land Warfare art. 112, 113.

Vanematel aegadel saadeti parlamentäärid meresõjas vastase väejuhtide juurde väiksemate laevadega või purjepaatidega, millel oli parlamentääri tunnuseks valge lipp mastis, nüüd aga võidakse parlamentääri sõidukina merel tarvitada valge lipuga

varustatud mootorpaate. Ka meresõjas väejuht, kelle juurde parlamentäär saadetud, võib võtta abinõusid tarvitusele sõjaliste saladuste varjamiseks ja kaitseks ning vastu võtta parlamentääri sellaselt, et see sõjalist tegevust ei kahjustaks. J. N.

Hiina vastupanutegureid.

Kuulsa maadeuurija Sven Hedini sulest hiljuti ilmunud raamatus „Siidi tee“ on toodud huvitavaid andmeid, mis aitavad selgitada sündmusi Kaug-Ida konflikti arengus.

1930. aastal Sven Hedin Pekingis ajakirjanikega vesteldes mainis igivana suurt karavaniteed või nn. Keisriteed, mis ulatub ligi kolme ja poole tuhande kilomeetri pikkuselt Kollasest merest läbi terve Hiina nn. Hiina Turkestani ja mis lõikab läbi praeguse Nõukogude Vene piiri Alma-Ata läheduses.

Kunagi, aastatuhandeid tagasi, seda teed käisid karavanid, mis tõid siidi Tiirusele, Kartaagole ja Roomale.

Kaheksasada aastat tagasi see suur karavanitee oli täis elavat liiklemist, nagu seda kirjeldab Veneetsia rändur Marco Polo.

Kuid pikkamisi see tee unustati minevikku, jättes järele ainult rea ajaloolisi mälestusi.

Hiina valitsuses äratasid Sven Hedini kõnelused suurt huvi ja Hiina tolelaegne valitsus tegi Sven Hedinile ülesandeks ja andis võimalused — uurida ja tähistada seda igivana „Siiditeed“.

Selle ülesande täitmiseks sõitis Sven Hedin suure ekspeditsiooni juhina Fordi veoautodel läbi selle arvatava vana karavanitee, ületas Lanchow' Kollasel jõel ja tuli üle Turfani ja Urumi välja Kuldžani Nõukogude Vene piiril.

Sven Hedin arvestas tol ajal ainult maadeaduse ja ajaloo rikastamist. Hilisemad sündmused Ida-Aasias aga andsid kõigile neile uurimustele kui ka Sven Hedin poolt tähistatud endisele karavaniteele Hiina sõja mõttes esmajärgulise poliitilise ja strateegilise tähtsuse.

Kahe aastaga Jaapan haaras oma kätte peagu terves ulatuses nn. tsentraliseeritud Hiina.

Võõramaalastele tuntud suured elu- ja kaubanduskeskused, suuremad ühendus-

teed, ka välismaailmaga, kõik see, mida õieti mõistetakse ja tuntakse Hiina nime all, sattus Jaapani võimu alla. Esialgu oleks võinud arvata, et Tšiing Khaišeki valitsuse võim Hiinas on murtud. Lähemal vaatlusel ei ole see kaugeltki nii. Hiina valitsuse võimuses on veel hiigla-tagamaad, mida tunnevad ainult hiinlased ise, mis aga välismaalastele on täiesti tundmatud.

Ajajärgust peale, millal Jaapani armeed tungisid Hiina tähtsamatesse elukeskustesse, algas nendest keskustest rahvaste rändamine sisemaale.

Kaugetele tagamaadele rändasid mitte ainult üksikud inimesed, vaid neid rändas väiksemate ja suuremate koondistena, rändasid ametiasutised, ülikoolid, koolid, raamatukogud, kaubandus-tööstuslikud ettevõtted.

Raske on endale kujutleda selle rändamise tegelikku ulatust. Tuhanded, kümned tuhanded „kulid“ veavad oma käsivankreis eespool nimetatud rändurite vara. Seda vara veetakse ka veoloomadel, autodel. Teel sureb inimesi tuhandetena näljast ja taudidest. Uued asuvad asemele ja ränduritejõgi voolab mööda „Siiditeed“ läände.

Nendel unustatud tagamaadel tekkis uus Hiina riigikorraldus. Linnades, mille nimed kunagi ei ole õpitud meie aja koolides, asuvad tööle ülikoolid. Sääli, kus viimase ajani kütid kasutasid vibu ja nooli, ehitatakse relvavabrikuid ja seatakse sisse moodse sõjavarustise tööstused. Uue Hiina südameks on saanud kõrgete mägedeahelaga ümbritsetud Ulem-Jangtse kiltmaa, maalad, mis ulatuvad ligi 1500 kilomeetrit idast läände ja 2000 kilomeetrit põhjast lõunasse. Lõunas see maa piirdub Inglise-Burma džunglitega ja Prantsuse Indo-Hiinaga, läänest piirab seda Tiibet ja loodest — Hiina Turkestan või Sinkiang.

Uue Hiina ehitajaile raskeim probleem on muidugi ühenduse pidamine välismaail-

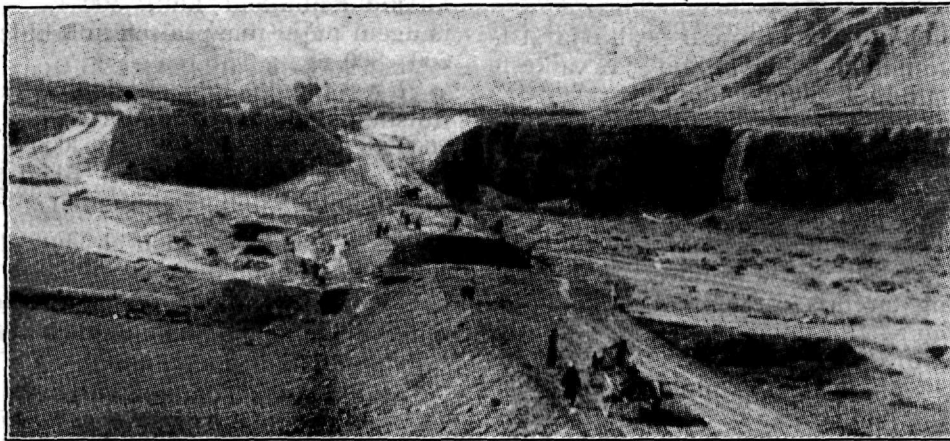

maga. Käesoleval ajal sõjapidamine, eriti Hiinale, ei ole mõeldav välisriikide toetuseta. Mitte vähemat tähtsust uue riigi ülesehitamisel evib side välisriikidega.

Jaapani vägede ülemjuhatus on kõik võimalused suunanud Hiina välisühendus-

Sääl, kus vanasti sammusid siidikoormate all painduva sammuga kaamelikaravanid, läbivad nüüd kõrbi, metsi ja mägesid veoautokolonnid, vedades uue Hiina valitsusele relvi ja tehnilist varustist.

On raske ette ütelda, millega lõpevad

Vana „Siiditee“ restaureerimine.

teede läbilõikamisele. Kõik mereteed on Jaapani kontrolli all, kuna Hainani saare okupeerimisega jaapanlased saavutasid Hiina rannikute täieliku blokaadi.

Hiina natsionalistide kasutada jäävad ainult mannermaa ühendused.

Olles sellest juba algusest peale teadlik, Hiina valitsus asus ammu endise „Siiditee“ korrastamisele ja uuendamisele. Kümned tuhanded kulid, töötades ööd ja päevad uusimate ameerika tee-ehituse masinate kaasabil, on muutnud selle ajaloolise karavanitee esmajärguliseks autoteeks.

Jaapani suurejoonelised katsed allutada majanduslikult ja poliitiliselt endale Hiina hiiglast, kuid selle võitluse tagajärgedest kõnelavad ilmnenu faktid.

Uue riigi tekkimine Aasia südames ja inimkonna poolt ammu unustusse jäetud igivana „Siiditee“ väljaehitamine moodse autoteena näitavad geopoliitiliste jõudude uute vahekordade, uute suundade tekkimist ja võib-olla ilmnevad uute ajajärgude tekkimise tunnusena Aasias, kuid võib-olla ka terve maailma rahvaste ajaloos.

A. B.

Nõukogude Vene ratsaväe lahingutegevus ametliku eeskirja valgustusel.*)

Major F. Jänes.

Möödunud aastal ilmus N. Venes uue ratsaväe-lahingueeskirja (Bojevoi ustav konnitsõ RKKa, BUK — 38), I osa, mis käsitleb üksikmehe, jao ja rühma (ka klp-jao ja -rühma) tegevust.

*) Võrdluseks vaata „Sõdur“ nr. 18-19 ja 22-23, 1938. a. — „Saksa ratsaväe uus organisatsioon ja väljaõpe“ ning nr. 37-38, 1938. a. „Saksa ratsaväe väljaõpe ametliku eeskirja valgustusel“.

Eeskiri koosneb sissejuhatuses ja üheksast peatükist.

Sissejuhatuses iseloomustatakse N. Vene ratsaväe, mainides, et teda:

— peab kasvatama häbematuseni julgete otsuste võtmise ja täideviimise vaimus ning alalises tahtes astuda vastasega võitlusse, esemärgiga teda hävitada,

- tuleb kasutada vastasele ootamatu löögi andmiseks nõrgemasse kohta, kasutades selleks liikumiskiirust.

Igas ratsaväelases olgu kasvatatud tunne alaliseks hobuse kui ratsaväelase põhirelva eest hoolitsemiseks, tema ettevalmistamiseks, õigeks ekspluateerimiseks ja säilitamiseks igas olukorras.

Esimene peatükk kannab pealkirja „Üldised põhimõtted üksikvõitleja ja väikeste üksuste lahingutegevuseks“.

Üksikvõitleja ja väike üksus suudavad iseseisvalt täita järgmisi lahinguülesandeid:

- *üksikvõitleja* — luure- ja julgestusteenistuses piilurite, vaatlejate, ratsaja jalastunud sideratsanike, eelpostis — ratsa- ja jalastunud tunnimehe ning taretaja ülesandeid;
- *jagu* — luureülesandeid kas luurepatrulli või jalastunud luuregrupi koosseisus, eelpiilkonna (kõlg-, järel-) ülesandeid lahingurännakul ning lahingueelposti ülesandeid puhkusel ja kaitsel;
- *rühm* — luureülesandeid luurepatrullina ja jalastunud luuregrupina, samuti ka teotseda puhkekaitserühmana puhkusel ja julgestusorganina kaitsel julgestuspositsioonil.

Vajaduse korral rühm kõvendatakse 1—2 rk-ga, üksikute kahuritega, pioneeridega ja keemikutega.

Hobust iseloomustatakse kui peamist ratsamehe võitlusrelva. Tema tagab ratsanikule löögivõimsuse ratsarivis ja manöövri võime tulelöögi paremaks kasutamiseks.

Ratsamehe lahinguvälistusse kuulub: mõök, püstol, püssigranaat, käsigranaat, sõjapüss, kk ja rk.

Mööka kasutatakse löögiks ja torkeks ratsarivis. Mõök on liikumisel seotud sadula külge.¹⁾

Püstolit kasutatakse nii ratsa- kui ka jalarivis distantsidelt 50—70 m. Püstoli tarvitamine peale luure- ja julgestusteenistuses on ette nähtud veel ratsarünnakus.

Püssigranaati kasutatakse varjatud märkide tabamiseks, distantsidelt 300—850 m.

Käsigranaat lejab kasutamist rünnakul tääkidega. Väärub tähelepanu, et käsigranaatide heitmine on ette nähtud ka hobuselt üksikute ratsanike poolt varjus (aedade taga, elamutes) asuva vastase pihta.

Sõjapüss. Tõhus tabavus kuni 400 m,

¹⁾ Paistab, et see nõue pole täies ulatuses läbi löönud, kuna ajakirjades avaldatud ülevõtted N. Vene ratsaväest näitavad, et mõöka kantakse endiselt ratsaniku küljes (F. J.).

snaipritele ja eeskujulikele laskuritele — 800—1000 m, laskurite gruppidele vastavate märkide (kolonnide) tulistamisel kuni 1000 m ja isegi rohkem, lennukite tulistamisel kuni 200 m.

Kk leiab kasutamist iga kord ja igas lahinguviisis. Lennukitõrjeks kk tulistab laskuvaid lennukid kuni 500 m. Tabavtule kaugem mõju maapealsete märkide pihta on 600—800 m.

Rk. Üksiku klp. keskmine taktikaline tulistamiskaugus kuni 1000 m, rühmal — 2000 m (nurgamõõtja kuni 3000 m). Ohumärkide pihta — 1000 m. Rk-d tulistavad maast ja veokitelt (tačankadelt).

Teine peatükk käsitleb luuret. Sellele peatükile pühendatud suur lehtede arv tõendab, kui suurt tähelepanu osutavad venelased sellele kui ratsaväe väliteenistuse ühele peategevusele.

Luure üldine tähtsus väljendub nõudes: „Teadete kogumist olukorrast saavutatakse mitte üksnes eriliste luureorganite kaudu, vaid neid on kohustatud hankima kõik üksused, kõik juhtivad isikud ja üksikvõitlejad — vaatamata sellele, kus nad asuvad ja milliseid lahinguülesandeid neil täita tuleb. Luuret tuleb teostada isegi juhul, kui selleks erikäsku pole.“

Luureülesanded antakse eranditult objektide kaudu. Üksuse ülesanne teatatakse meeskonnale ainult sõnaliselt ja raamis, mis vajalikuks osutub luureülesande täitmiseks.

Maapealse luure viisidena esineb: 1) varjatud luure (luurepatrulli vaatlus, pealtkuulamine jne.); 2) lahinguluure; 3) vaatlus; 4) vangide, ülejoosikute ja kohalike elanike ülekuulamine; 5) vastaselt võetud dokumentide uurimine; 6) rioluure ja pealtkuulamine; 7) agentuurandmed. Kõikide luureviisidega käib käsikäes ka poliitiline luure.

Maapealseteks luureorganiteks on: luurepatrullid, jalastunud luuregrupid, mehhaniseeritud luurepatrullid, luuresalgad ja vaatluspunktid.

Luureorganitest teotsevad:

- luurepatrullid ja jalastunud luuregrupid varjatud luure põhimõtteil; luuregrupid hangivad teateid ka lahinguga, kui nende jõud on selleks küllaldane;
- mehhaniseeritud luurepatrullid ja eelsalgad hangivad teateid lahinguga; eelsalk on ühtlasi ka julgestusorgan;
- vaatluspunktid — vaatlusega.

Luurepatrullid saadetakse välja 25—35 km kauguseni ja teenistuse kestusega 2—3 päeva. Luurepatrulli koosseis, olenedes ülesandest, kõigub lülist kuni rühmani. Üle 10 km kaugusele saadetud luurepatrullidele võib ligi anda riojaamu.

Jalastunud luuregruppide koosseis kõigub lülist kuni eskadronini. Neid saadetakse välja 1—3 km kaugusele.

Vaatluspostid asetatakse 2—3-mehelises koosseisus välja mitte kaugemale kui 1,5 km.

Luuresalkade ülesandeid eeskiri ei maini, arvatavasti tuuakse nad eeskirja II osas, kus käsitlemist leiab üksuste tegevus alates eskadronist ja ülespoole.

Eel- ja külgiilurid liiguvad 1—2 km, järeldiilurid kuni 1 km kaugusel luurepatrulli südamikust. Igal juhul peab silmside südamikuga tagatud olema. Kinnisel maastikul tuleb silmside tagamiseks piilurite ja südamiku vahele välja saata vahe- (side-) postid. Eeldiilurid liiguvad hüpetena ühest varjatud vaatluspunkti teiseni. Öösi, olenedes maastikust ja ööpimedusest, piilurid liiguvad südamikust 100—200 m eemal ja mööda pehmet pinnast.

Teateratsanikul tuleb teatise kättetoimetamisel kasutada allüüre:

— harilik (üks rist) 8—10 km tunnis, 1—1,5 km (10—15 min.) sammu, 1—2 km (5—10 min.) traavi,

— suurendatud (kaks risti) kuni 12 km tunnis, 3—4 km (10—15 min.) galoppi, 1 km (10 min.) sammu.

Kui teateratsaniku hobune teel haigestub, tuleb ta jätta maha ja teatis jala edasi toimetada.

Luurepatrulli teenistus. L-patrulli ülem, peale üldtuntud nõuete enne luurepatrulli välja astumist, peab luurepatrulli isikuliselt koosseisult kõigilt ilma erandita ära võtma isiklikud paberid. L-patrulli täpse ülesande teeb patrulliülem teatavaks ainult oma asetäitjale, kuna meeskonda informeerib vaid niipalju kui vaja, sedagi teel ja väljaspool elamuid. Valeteadete levitamine ülema loata on keelatud. Samuti on keelatud luurepatrulli ülemal teed küsida kohalikelt elanikelt. Teed tuleb valida alati kaardi järele.

Patrulli tegevuse põhiviisiks on varjatud luure. Patrulliülem võib teateid lahinguga hankida vaid juhtudel:

— kui see osutub möödapääsmatuks (ümberpiiramise ja vangistamise oht). Siin peab luurepatrull esimesena vastast rüüdama ratsarivis ja temast läbi raiuma;

— kui avaneb võimalus vangistada üksikut vastast või vähemat osa tervikuna (väikesed vastase luureosad, teateratsanikud, mootorratturid jne.).

Vastase luureorganite silmapiirile ilmudes tuleb varjuda. Erand esineb vaid siis, kui need suudetakse tervikuna kas hävitada või vangistada. Luureteenistuses tuleb erilist hoolt kanda hobuste eest, kuna see on kurnavamaid ja hobuseid laostavamaid ratsateenistusi.

Ööbimine. Patrullil on ööbimine suuremates elamute kogudes (külad jne.) kategooriliselt keelatud. Päeval alatud luuret tuleb öösi pidevalt edasi toimetada. Öökorteri- test tuleb koidu saabudes labkuda.

Teatised. L-patrullide ülemad peavad ilma erandita teatama:

— kohtamisest vastasega, eriti tema ratsa- ja motomehh-osadega,
— vastase mitteleidmisest punktidest, kus ta arvati olevat,
— tõkete avastamisest ja möödapääsustest,
— teede ja sildade seisukorrast,
— ülesande täitmisest.

Rio kasutamine on lubatud. Riojaama rikke korral teateid saata ka tuvidega. Riojaamade maskeerimiseks tuleb nende asukohti sageli vahetada, isegi päeval.

Luurepatrulli tegevus lahingu ajal. Iga suguste lahinguolukordade juures on iga ülem kohustatud välja saatma eriti headel hobustel 5—7-mehelised luurepatrullid. Need patrullid, kellele töö toimub peamiselt vastase tule all, teotsevad 3—5 km kaugusel oma vägedest.

Luurepatrulli tegevus, kes välja saadetud kaisel või puhkusel asuvalt üksusest. Patrulli tavaline koosseis 8—12 ratsanikku + riojaam. Kaugus oma üksusest mitte suurem kui 10—15 km.

Jalastunud luuregrupi tegevus. Juhtudel kui ratsaluuret ei saa toimetada (öö, udu), saadetakse välja jalastunud luuregrupid. Väikesed jalastunud luuregrupid luuravad päeval — vaatlusega, öösi — varjatult vastase asetuse tungimisega, pealtkuulamisega ja vangide võtmisega. Vastase vastupanu positsiooni eelserva luuramiseks päeval määratakse jalastunud luuregruppi tavaliselt üks rk-ga, keemikutega, üksikute suurtükkidega ja pioneridega kõvendatud rühm. Sel lane rühm tungib peale 200—300 m laiusel rindel. Side väljasaatva osaga — telefoni kaudu.

Jalastunud luuregrupi tüübilisteks ülesanneteks on:

- vastase tunnimeeste, salapostide jne. vangistamine (hävitamine) ja tähtsamate punktide enda alla võtmine vastase vastupanupositsiooni eelserval,
- vastase staapide, sidepunktide ja tagala-asutiste vangistamine,
- vastase laskemoona ja kütteainete (bensini, õli) hävitamine.

Kolmas peatükk käsitleb rännakut, seades üles järgmise põhinõude (§ 142): „Rännakul, mis reeglina toimub väljaspool teid, on vajalik tagada: takistamatut edasilikumist, alatist valmisolekut maapealse ja õhuvastase tagasilõrjumiseks, gaasikaitset ja sõdurite ning hobuste füüsilise jõu säästu lahinguks.“

Hilisemates paragrahvides aga (näiteks §§ 166—170) mainitakse ka rännakutest teedel. Muuseas leidub seal ka nõue, et „kolonnid peavad liikuma tee parempoolsel äärel“.

Rännaku normaalseks kiiruseks nähakse ette 6,5—7 km tunnis. On lubatud rännakukiirust tõsta kuni 8,5 km tunnis, kuid seda juhul, kui rännaku pikkus ei ületa 25 km. Normaalne päevateekonna pikkus on 50 km, kusjuures ei kasutata pikka puhkust. Forsseeritud rännaku piiriks on 70—75 km ja seejuures kasutatakse 3—4-tunnist puhkust.

Siinjuures väärrib võrrelda venelaste rännakunõudeid sakslaste vastavate nõuetega.²⁾

Ülemad on kohustatud puhke ajal toimetama sõdurite paunade ja voorivankrite kontrolli, eesmärgiga eemaldada säält eranditult kõik asjad, mis pole ette nähtud paunastus- ja ladustusnimekirjades.

Liikumisel öösi nõutakse, et vastase lennukite ilmumisel tuleb lahkuda teedelt ja varjuda tee läheduses (metsatukkadest jne.).

Õhualarmi signaali (ühine g-almari signaaliga) puhul peavad võitlejad enesele ja hobusele pähe asetama g-torbikud ning katma endid moondamismantlitega. Toimikonna üksuse üksikvõitlejad peavad olema valmis lennukite tõrjumiseks.

Vahetuks julgestuseks kolonn saabab välja 2—3-mehelised piilkonnad, mis liiguvad 1—1,5 km kaugusel julgestatavast üksusest. Liikudes läbi metsa, liiguvad eelpiilurid 5—10 m teest kõrval, külgiilurid, kui metsa tihedus seda lubab, — 250 m kaugusel.

Õhuvaatluspostid, koosseisus 3—5 ratsanikku, liiguvad 3—5 km kaugusel kolonnist. Õhuvaatluspostid varustatakse sidepidamise otstarbeks rakettidega ja rio-signaalvahenditega. Erilist tähelepanu peavad õhuvaatlusposti meeskonnad pöörama len-

nuväele soodsete lähenemissundade vaatlusele (varjed seljataga — lennukite väljumine pilvedest).

Väärrib allakriipsutamist nõue, et õhualarmi signaal antakse ainult kolme ja rohkem lennuki ilmudes.

Kolonna julgestuseks saadetakse ette 1—2 rühma suurused eelpatrullid, millised kõvendatakse rk-ga ja üksikute kahuritega.

Eelpatrulli kaugus kolonna algest kuni 2 km.

Vastase soomusjõudude ilmumisel eelpatrulli ülem peab tarvitusele võtma kõik tema käsutada olevad tõrjevahendid (kahur, miinid, käsigranaatide puntrad jne.). Juurdeantud kahur avab vastase soomusmasinate pihta tule 1000 m, rk-d soomustlähivastava laskemoonaga — 500 m kauguselt.

Külpatrull liigub kuni 2 km kaugusel kolonnist. Järelepatrulli koosseis on tavaliselt samasugune kui eelpatrulli oma. Tema kaugus pealetungirännaku korral 1—1,5 km kolonnist ja taandumisrännaku korral 1,5—2 km. Järelepatrulli normaalseks tegevusviisiks peab olema äärmine aktiivsus.

Veekogude ületamisel nõutakse, et üle ajutiste sildade tuleb liikuda sammu kahena, ratsanikud väljaspool hobuseid (veele lähemal).

Veekogusid ületatakse ilma sildadeta jõe kõva põhja puhul järgmiselt:

Väeliik	Jõe sügavus	Veevoolu kiirus
Ratsavägi	kuni 1,25 m	kuni 2 m/sek.
Suurtükivägi	„ 0,7 „	„ 1 „
Tangid	„ 0,8 „	„ 2 „
Autod	„ 0,3—1 „	„ 1 „
Hobuvoorid	„ 0,7 „	„ 1 „

Hobuste jootmine jõe ületamise ajal on kategooriliselt keelatud, seda tuleb teha enne ületamisele asumist.

Veekogude ületamise ujudes:

- 30—50 m laiusel jõel ratsanikud ületavad jõe täielise varustisega ja relvastisega,
- kui jõe laius ületab 50 m, siis ratsanikud rõivastuvad lahti ja võtavad maha varustise, mis kinnitatakse vasakpoolse esikaare sadulapauna peale, vintpüss — esikaarele paremale, g-torbik — esikaarele,
- paatide ja parvede olemasolul viiakse nendega üle jõe relvad ja varustis, kuna ratsanikud koos hobustega ujuvad jõest üle.

Jõgi ületatakse ujudes tavaliselt kolonnist ühena, kahena või lülidenä. Vahed ratsanike vahel 3—6 m, kaugused 8 m.

²⁾ Vt. „Sõdur“ nr. 22-23, 1938, lk. 588; nr. 37-38, 1938, lk. 926, ja nr. 3-4, 1937, lk. 92—94.

Neljas peatükk käsitleb pealetungi.

Pealetungivate üksuste tegevusviisi aluseks on tiiva haaramine ja löök tiivale ning seljataha.

Kui vähegi avaneb võimalus rünnata vastast ratsarivis, tuleb seda kõikidel juhtudel kasutada. Ratsarünnaku lähtealus peab tagama:

- rünnaku ootamatuse (varjatud kogumine),
- lühikese vahemaa rünnakuobjektile,
- tuletoetuse rünnaku toetamiseks oma ja juurdeantud klp. flankeeriva tulega, ja
- takistuste puudumise rünnaku suunal.

Rünnak jalastunult algab 150—200 m distantsilt. Mingit joondumist naabritele pole lubatud, joondumine peab toimuma vaid eesliikuvate peale.

Üksikvõitleja pealetungil jala tulistab iseseisvalt alates 400 m distantsilt. Snaiprid avavad tule vastase juhtide, vaatlajate, sihturite jne. pihta kuni 1000 m kauguselt.

Ja o pealetungi edu tagajaks on liikumisega kokkukõlastatud ning laskurite püssi ja püssigranaadi tulega täiendatud kkk-tuli.

Kallaletung lõpeb kas rünnakuga jala või ratsa. Viimasel juhul tuuakse hobused hobuhoidurite poolt võitlejate juurde kas rühma- või eskadroniülema korraldusel.

Tungides kallale koos tankidega, võitlejad on kohustatud kasutama tankide edu. Võitlejate ülesandeks on hävitada esijoones vastase granaadiheitjaid ja tt-kahurite meeskondi. Nad peavad ühtlasi leidma ja kätte juhutama tankidele märgid, hoiatama neid miiniväljade, ületamatute kraavide ja muude takistuste eest. Vastase lennuväe rünnaku puhul võitlejad täidavad oma ülesannet edasi. Lennukite vastu võitlevad ainult selleks eraldi määratud jaod.

Rühma peamine ülesanne on jõuda vastasele nii lähedale, et suuta otsekohe

ruinna rünnakule. Vastasega ootamatul kokkupõrkel, isegi siis, kui vastane on ülekaalus, peab rühm teda viivitamatult ründama. See nõue on samuti kehtiv vastase vooride ja suurtükiväe kolonnide kohtamise korral.

Rühm eskadroni koosseisus tungib kallale keskmiselt 100—150 m laiusel rindel.

Rühma kallaletung ratsarivis lõpeb soodses olukorras tavaliselt ratsarünnakuga. Gaasimürgituse korral võitlejatel on keelatud ilma eskadroniülema loata lahkuda desinfektsioonipunktidesse.

II ešelonis liikuva rühma tegevust pealetungil iseloomustab üldiselt rühmaülema suur tegevusvabadus; kui olukord lubab (kinnine maastik), liigub rühm ratsarivis I ešeloni taga, mitte kaugemal kui 500 m. II ešeloni rühmaülem võib tarbe korral ja enda algatusel:

- arendada I ešeloni osade edu,
- kõvendada I ešeloni kallaletungi tulega või elavjõuga,
- jalastada või istuda hobustele,
- rünnata ratsarivis.

Paratamatult kerkib üles küsimus, millist osa mängib siis eskadroniülem selle rühma suhtes?

Peale muude ülesannete peab II ešeloni rühm alati valmis olema tule avamiseks vastase lennukite pihta.

Kallaletung öösi. Rühm liigub öösi aasimuudi järgi ja tungib kallale peamiselt jalastunult. Vahed jagude vahel 10—20 m. Öine rünnak toimub ilma „hurra“—hüüdetä. Öine rünnak toimub 50—100 meetri kauguselt vastasest.

Kogu pealetungi-peatükist jookseb punase joonena läbi nõue, kui olukord seda vähegi lubab, ründamiseks ratsarivis. Võitlust jalastunult peetakse möödapääsmatuks paheks. Siin lähevad venelaste vaated kardinaalselt lahku sakslaste³⁾ omadest.

(Järgneb.)

³⁾ Vt. „Sõdur“ nr. 37-38, 1938. a., lk. 924-929.

Bibliograafia.

Arvustavaid märkmeid Hispaania kodusõjast.

(Kolonelleitnant Penčuks — „Kadets“ nr. 2, 1939)

Hispaania kodusõda on andnud esmajärjekorras kogemusi vaid uute relvade konstruktiivse uurimise ja osalt ka nende taktikalise kasutamise alal. Mis puutub aga kogemustesse operatiivkumstis ja strateegias,

siis siin on olukord olulises osas jäänud samaks, nagu see oli Maailmasõja lõppedes.

Taktikalisi tähelepanekuid. Kaitsja koondab oma peamised jõud tähtsate maastikupunktide, nagu külade, kitsustike, jõge-

de ülekaikude jne. rajoonidesse. Looduslike tõkete tähtsus on osutunud suureks ja seda eriti kiviheitistega asulate suhtes (Alcasar, Oviedo, Teruel, Madrid jne.).

Tänu nendele tõhusatele toetuspunktidele mõlemal sõdival poolel osutus võimalikuks võrdlemisi piiratud jõududega luua enam-vähem katkestamatu ning sügavusse järgustatud kaitseüsteem ning, kasutades hästi arenenud teedevõrku, anda kaitse lahingule ofensiivne iseloom.

Seega kaitsetaktika aluseks on maastik ja käsutuses olevad jõud. Viimaseid on alati kaitsva poole käsutuses „liiga“ vähe. Hästi valitud ja täiendatud teedevõrk võimaldab kasutada maksimaalselt autotransporti ning kompenseerida kaitsva poole jõudude vähesust varude kiireks ümberpaigutamiseks ja jõudude väljatõmbamiseks vähem ohustatud rindelõikudest.

Pealetungija enamasti suunab oma jõud lahingusse sellaselt, et oleks võimalus vajaduse korral — olukorra muutudes — kiiresti ümber paigutada vägede raskuspunkti asetust. Nii näiteks rahvuslaste kallaletungil Madridile 14. 10. 37. algul kallaletungi raskuspunkt suunati Valcarnero'le, kuhu valitsusväelased saatsid vastu otsekohe oma reservid. Pärast seda rahvuslaste Madridi-operatsiooni juht kindral Valero kandis ootamatult oma pealetungi raskuspunkti üle Toledo, Madridi kiviteele. Sellane ootamatu raskuspunkti suuna muutmine põhjustas sellase edu, et Illeska vallutati niivõrra kiiresti, et sidevõrk langes rahvuslaste kätte puutumatult ning kindral Valerol avanes võimalus isiklikult vabariiklikule presidendile Madridis ette kanda oma edust.

Tavaliselt pealetungiv pool liigub mitmes kolonnis — mõnekilomeetriteliste vahedega ja vastavalt lahingu käigule muudab oma varude kiire ümbergrupeerimisega raskuspunkti suunda ning on alatiselt valmis edu arendamiseks seal, kus selleks tekivad eeldused. Sellasel manöövriil pole mingit šablooni, vaid vastuoksa — see manööver põhjeneb lahinguolukorra muutuste elastilisel kasutamisel varuosade kiire tegevusse rakendamise sinna, kus on juba saavutatud teatavat edu. Juhatuse ülesandeks seega pealetungi organiseerimisel ei ole ainuüksi võimalikult tugeva raskuspunkti loomine ja vastavate jõudude määramine, vaid ta peab andma oma vägede lahingurivistusele sellase kuju, mis oleks võimeline kiiresti kandma ümber oma raskuspunkti suunda. Siis, kandes ootamatult raskuspunkti üle ühelt suunalt teisele, killustatakse kaitsva poole tähele-

panu ning, jätkates pealetungi ka esimesel suunal, petetakse vastast oma varude kasutamise ja kaitsevahendite koondamisega. Sellast manöövrit kergendab autotransport ja kergete osade olemasolu juhatuse käsutuses.

Kallaletungirinde laiused on vahetult sõltuvad käsutuses olevatest jõududest, eriti aga suurtükiväest. Otsustavust ei otsita niivõrra vastase positsiooni läbimurdes laial rindel, kuivõrra kohalikus sissemurdes kitsal rindel ning selle pärastisel laien-damisel ja süvendamisel. Sellaselt teotseti eriti Bilbao operatsiooni kolmandas järgus — nn. „raudsest vööst“ läbi tungides.

Tangid. Hispaania kodusõjas tankide kasutamisel esines kaks põhivaadet.

Esimene (Inglise vaade) tugineb tankide liikumiskiirusele ja tegevusraadiusele ning nõuab suurte mehhaniseeritud üksuste loomist, kelle peamiseks ülesandeks oleks tegevus tiibadel või rindest läbimurde kohtades edu arendamine ja jälitamine. Nõnda kasutasid tanke peamiselt rahvuslased, kellede tangiüksused olid relvastatud peamiselt saksa ja itaalia tüüpi kergetankidega. Seevastu vene tanke kasutati, vastavalt nende erilistele omadustele, mis peitub peamiselt nende tugevamas relvastises ja soomuses, põhimõtete kohaselt, mis nõuab tankide kasutamist tihedas koostöös jala- ja suurtükiväega (Prantsuse vaade).

Üldiselt mõlemal juhtumil tangikallaletung varises kokku seal, kus oli organiseeritud küllaldase tõhususega tangitõrje ja kus tangid astusid tegevusse ilma vajaliku suurtükiväe toetuseta. Seevastu olukorras, kus vastane polnud suutnud organiseerida vajaliku tugevusega tangitõrjet, või kus vastase tangitõrjetuli oli neutraliseeritud ning tõkkes hävitatud tangipealetungi toetava suurtükiväe poolt, seal tangid täitsid oma ülesande peagu matemaatilise täpsusega. Kuid siin selgus jällegi vana maailmasõjaegne tõde ja nimelt see, et tangid ei suuda vallutada maastikku ega seda käes hoida. Seepärast viimased peavad alati töötama tihedas koostöös jalaväega. Kõikidel juhtumitel, kus vastasel õnnestus eraldada jalaväge pealetungivatest tankidest, seal pealetung oli juba ette määratud nurjumisele. Et vastase tulesüsteemi täielik mahasurumine osutub kui mitte võimatuks, siis väga raskeks ülesandeks, siis saavutati tangikallaletungidel nimetamisväärset edu vaid seal, kus tanke kasutati võimalikult suuremal arvul, hajutatuna rinnetpidi ja sügavusse.

Lootused tankide suurest liikumiskii-
rusest tingitud hüvedele vastase tt-tulest
hoidumise suhtes ei läinud täide. Tegeli-
kult vastase tt-tule täpsus ei langenud
kiiresti liikuvate tankide pihta tulistades
kuigi suurelt, seevastu aga suurte kiiruste
juures tankide tuletäpsus langes nullile
ning meeskond kaotas igasuguse etteku-
jutuse olukorrast ning väsis väga ruttu.

Puudutades tankide konstruktiivset
külge, autor jõuab otsusele, et kergetan-
gid on eduga kasutatavad vaid luurel. See-
vastu lahinguväljal suudavad saavutada
nimetamisväärseid tulemusi vaid keskmist
ja rasket tüüpi tangid, mis peavad evima
küllaldast tõkete ületamise võimet, soomuse-
pakust ja tulejõudu. Lahingutangi soom-
us ei tohi olla alla 15 mm ning relvasti-
seks peab olema vähemalt 1 klp. ja 1
kahur.

Tangitõrje. Tangitõrje aluse Hispaania
moodustavad tõkked (eriti looduslikud
tõkked ja järskude kallakutega kraa-
vid), mille nõrku kohti täiendatakse tt-rel-
vadega.

Aktiivsetest tt-vahenditest kasutati His-
paanias mitmesugust tüüpi tt-relvi (Hotch-
kiss 18 ja 25, Oerlikon 20, Saksa 37 ja
Bofors 40).

Arutades tt-relvadele ülesseatavaid teh-
nilisi nõudmisi, autor jõuab otsusele, et
need on sõltuvad kahest peamisest tegu-
rist:

- a) hästi manövreriva tangi pihta tt-
relva tuli osutub tõhusaks alates
500 meetrist;
- b) kaasaegsete keskmiste tankide soom-
us ei ületa 26 mm piire; vaid
prantsuse rasketangi esikülje soom-
us tõuseb 50 mm-ni, kuid viimas-
tega võideldes tuleb tulistada lüli-
kute pihta, millel vastupanuvõim
on väga nõrk.

Eestoodut arvestades tänapäeva tt-rel-
vade enamiku peavad moodustama relvad,
mis on võimelised läbistama keskmiste
tankide soomust alates 500 m kauguselt
30° pihtamisnurga all. Seejuures mürsk
peab olema võimeline rivist välja lööma
tangimeeskonda. Kuid mürsu soomust lä-
bistavuse ja lõhkejõu tõstmine kal. suu-
rendamisega ei tohi teostuda relva tulekii-
ruse arvel, sest sihturi käsutuses on ainult
väga lühike aeg, mida tank tarvitab 500 m
kauguse läbimiseks. Lõpuks esijoonel
töötav relv peab olema väike mõõtudel ja
kerge kaalult, et oleks võimeline järgnema
igale poole jalaväele ning et moondamine
esijoonel oleks kerge.

Hispaanias kasutamisel olevaist relva-

dest vastab kõige enam ülesseatud nõud-
mistele 20-mm Oerlikon tt-klp., mida on
võimeline edukalt asendada ka samaka-
liibriline tt-püss. Aktiivse rinde ühe km
peale oleks vaja 4 sellast relva.

Mis puutub võitlusse raske-tankidega,
siis autori arvates 20-mm relvad suudavad
purustada oma tulega vaid nende lülikuid.
Tõhusaks võitluseks rasketankidega on
vaja suuremakaliibrilist tt-relva. Hispaania
kodusõjast osavõtnud relvadest osutuvad
ses suhtes parimaks saksa 37-mm tt-kahu-
rid. Sellaseid relvi peaks olema aktiivse
rinde ühe km peale üks.

Lennuvägi ja õk-relvad. Kogemused
lennuväe kasutamise ja õk-alal on võrdle-
misi suured. Eriti väärtuslikke õpiseid on
saadud materjalosa puute selgitamise
alal. Muuseas on vastuvaieldamatult selgu-
nud, et raskepommitajad, vaatamata oma
tugevale relvastisele, nõuavad päevaste
ülesannete täitmisel oma kaitseks tugevaid
hävitajate eskorte. Teiseks, hävitajate
järjest kasvav lennukiirus tekitab raskusi
õhulahingu läbiviimisel. Näiteks lennuk,
varustatuna ainult klp., mille praktiline
mõjuvutule ulatus õhulahingus on 100 m,
saab 500 km/t. liikuvat vastase lennukit
tule all hoida vaid 0,4 sek. Palju kohase-
maks õhulahingurelvaks on väikekal. ka-
hur, mille õhulahinguline mõjuvutule ulatus
küünib kuni 800 meetrini. See võimaldab
vastast tule all hoida juba tervelt 3 sekun-
dit; ka jätkub ühest tabamusest vastase
rivist väljalöömiseks.

Lennukite osavõtt maapealsetest lahin-
gutest on sõja kestes muutunud järjest
hädavajalikumaks ning tihti see mängis
maaväe toetamisel suurtükiväe kõrval ot-
sustavat osa. Lennuväe masse kasutati
süsteemaatiliselt nii pealetungi ettevalmis-
tamisel kui ka toetamisel ja seda suurte
tulemustega. Hispaania kodusõja koge-
mused tõestasid veenvalt, et saate- ja la-
hingulennukite toetus pealetungivatele vä-
gedele on palju väärtuslikum kui näiteks
motoriseeritud ja mehhaniseeritud üksuste
toetus.

Mis puutub lennuväe pommitustegevus-
tesse sõjas tagalas olevatele punktidele,
eesmärk ja mõjustada sellega vastase rinde
kokkuvahemist, siis sellega ei suudetud
saavutada kuigi nimetamisväärseid taga-
järgi: lennurünnakute materjalne efekt
osutus oodatust palju väiksemaks, kuna
seevastu moraalselt saavutati sootuks vas-
tupidiseid tulemusi — elanike vastupanu-
tahe pommitamiste tagajärjel tõusis, selle
asemel, et avaldada languse tendentsi.

Puudutades õhukaitseküsimust, autor

väidab, et õhuvastane, teostades kallale-
tungi lahinguks hargnenud vägedele, peab
laskuma vähemalt 1000 m kõrgusele. Et
õhukaitse sellaselt teotseva õhuvastase
vastu oleks tõhus, peavad õk-relvad olema
võimelised momentaanseks tuleavamiseks
ja märgi jälgimiseks, mis kiiresti muudab
oma lennusuunda. Kõik need tingimused
nõuavad kerget, automaatse tulega õk-relva.
Hispaanias sellastele tingimustele vastas
kõige enam saksa 20-mm õk-klp. See-
vastu sügavas tagalas olevate märkide

kaitsel, millele teostatakse kallaletunge
suurtelt kõrgustelt, on enam kohasemad
rasked, suurema laskeulatusega õk-rel-
vad. Hispaanias kasutatud relvadest
osutus selleks kõige kohasemaks saksa 88-
mm õkkahur. Mis puutub 37-mm õhukaitse-
kahurisse, siis autori arvates viimane oma
kompromissiliste omaduste tõttu ei kõlba
võitluseks madalalt ega ka kõrgelt lendava
õhuvastasega ning on seetõttu õk-relvaks
ebakohane. E. V.

Laskurirügemendi rünnak kitsal rindel.

(„Krasnaja Zvezda“ nr. 53 — 1939)

Sõjakogemused Hispaanias ja Hiinas
kinnitavad nüüdisaja kaitse haruldast vi-
sadust. Kaitseüsteemi suur sügavus ja
kaitsja võime manööverdada varudega ja
kiiresti täita augud tulesüsteemis nõuab
pealetungijalt suurt tehnilist ülekaalu edu
saavutamiseks, samuti ka ülekaalu elavjõus.
Ainult siis on tagatud vastase kogu kaitse-
üsteemi sügavuse järkjärguline mahasuru-
mine ning vallutamine. Seepärast peale-
tungija püüab ešloneerida oma jõud sü-
gavuti, et lahingu kestel säilitada üle-
kaal elavjõus ning tagada elavjõu vajalik
juurdevool lahingukorra sügavusest.

Vastase tugevasti kindlustatud kaitse-
positsiooni ründamisel kõvendatud laskuri-
rügemendi rinne pealöögi suunas oleks 1000
m, vahel ka vähem. Olenevalt olukorrast
ja rinde laiusel rügement ründab kas ka-
hes või kolmes ešelonis; viimane moodus
(kolm) laskuripataljoni üksteise järel) tagab
kõige paremini jõudude juurdevoolu süga-
vusest. Seesuguses kolmejärgulises lahing-
ukorras II ešelon liiguks 500—600 m kau-
gusel I ešelonist, olles lähedamal sellele
tiivale, kus tal arvatavasti tuleb tegevusse
astuda. III ešelon liiguks II ešeloni järel
umbes 400—500 m kaugusel. Kinnisel maas-
tikul on kaugused ešelonide vahel väikse-
mad.

Et vaenlase vastupanupositsiooni eel-
servasse sissemurdmine on kõige otsusta-
vam akt, siis rügemendiülem peab koon-
dama I ešeloni toetamiseks kõik olemas-
olevad tehnilised võitlusvahendid. II ja
III ešeloni otsetoetuse suurtükiväe grupid
(allgrupid) toetavad reeglina I ešeloni seni,
kuni vastav ešelon ise astub võitlusse; sa-

geli tõmmatakse I ešeloni toetamiseks ka II
ja III ešeloni rk-kompanid.

Rügemendi teotsemisel kolmes ešelonis
suurenevad aga juhtimise raskused. Rū-
gemendiülemaal tuleb pidevalt jälgida iga
ešeloni tegevust, õigeaegselt anda neile
ülesandeid ja täiendada neid lahingu kes-
tel, igale ešelonile juurde anda tehnilisi
võitlusvahendeid (osaliselt need vahendid
on juba kistud lahingusse I ešeloni toeta-
miseks) jne. Mis puutub ülesannete and-
misse, siis maastikuluure ajal rügemendi-
ülem annab I ešelonile lähima üles-
ande vaenlase kaitsepositsiooni eelserva
ründamiseks ja edaspidise peale-
tungi suuna või objekti. Kui
vaenlase kaitseüsteemi ja tema varude
asetuse kohta on küllaldaselt andmeid,
siis antakse ka II ešelonile ülesanne juba
enne rünnaku algust, s. o. ühel ajal üles-
ande andmisega I ešelonile; enamasti saab
aga juba II ešelon oma ülesande lahingu
kestel, kuna esialgu talle näidatakse kätte
vaid rünnaku suund ja joon, kust tal tuleb
tõenäoliselt tegevusse astuda. III ešelo-
nile on võimalik rünnaku organiseerimise
ajal anda ainult liikumise suund.¹⁾ Vas-
taval olukorrale teised ja kolmandad eše-
lonid kasutatakse kas I ešeloni kõven-
damiseks, tema edu arendamiseks, vaenlase
vasturünnakute pareerimiseks või jälitami-
seks. Üldreegel on, et teised ja kolman-
dad ešelonid ei vaheta välja esimest eše-

¹⁾ PU-36 § 108 ütleb vastupidiselt, et „löögi-
grupi teised (kolmandad) ešelonid saavad lahing-
guülesande ühel ajal esimese ešeloniga“.

loni, vaid kõvendavad teda. Kui I ešelon ei pääse enam edasi, siis II ešelon, vahel ka III, löögiga vaenlase tiivale või seljataha aitab kaasa vaenlase sissepiiramiseks ning hävitamiseks, astudes tegevusse I ešloni tiibade tagant. Vahel on kasulik III ešelon tegevusse saata kahe ešloni liitekohalt. Järeltuleva ešloni üleminekut eelolevast ešelonist tuleb vältida.

II ja III ešelon liiguvad luure ja vahetu julgestuse kattel. Luure- ja valveorganite ülesandeks on avastada need vaenlase võitlejad ja tulepesad, mis on säilinud pärast eelmise ešloni läbiminekut. —ms—

Sõjaväe elu.

SMÜ peakoosolek.

Sõjaväe Majanduse Ühisuse volinikokogu aastapeakoosolek peeti 23. aprillil Vabariigi Ohvitseride Keskkogu kasiinos. Koosoleku avas esimees kindralmajor T. Rotberg VR I/2, juhatas kol. J. Maide VR II/3 ja protokollis res-ltn. R. Sommer.

Aastaaruanne kuulati ära ja kinnitati üksmeelselt, juhatusele tänu avaldamisega.

Saadud puhaskasu jaotati juhatuse ettepanekul järgmiselt: tagavarakapitaliks kr. 6.741.14, osakasuks ja ostupreemiateks kr. 15.050.00 (8% ja 3%), juhatuse käsutusse kr. 350.—. Selgus, et Vabadussõja Monumendi püstitamise toetamiseks on eelmise aasta puhaskasust juba makstud kr. 250.—.

Eelarve võeti vastu esitatud kujul. Tegevuskavas tähtsamate küsimustena esitas juhatuse ja võeti vastu:

1. volitada juhatust võimaluse ja vajaduse korral püstitama Koplisse punaste kasarmute rajooni Sõjamineisteriumi maadalale oma maja, mis mahutaks abikaupluse ja ärijuhi eluruumid, lubades kulutada selleks ühisuse summadest vallasvara muretsmise arvel kuni kr. 12.000.—;

2. volitada juhatust avama Gonsiori tänavas Korterühting „Vari“ püstitamisel olevasse majja uus abikauplus, või kui Liivalaia tänavas asetsev abikauplus ei peaks osutama tasuvaks, siis see sinna üle viia;

3. lubada juhatusel ühisusele võlgasid teha kuni kr. 250.000.— piirides; seni ei olnud selleks piiri määratud; võrdlemisi avar piir tunnistati vajalikuks olenevalt võimalikust vajadusest tagavaru muretseda riigikaitse otstarbel.

Otsustati põhikirjas teha mõningaid sisulisi ja redaktsioonilisi parandusi. Sisulistest parandustest on märgitavad: 1) § 1 — fikseerida ühisuse lühendatud nimeks SMÜ; 2) § 11 — võimaldada ühisuse liikmeks astuda politseiametnikel ja surma läbi lahkunud liikmete leskedel; 3) § 14 — võtta juurde uus lause, mille põhjal juhatusel oleks õigus piirata liikmete üle sundusliku olevate osatähtede arvu; see on vajalik äriistel kaalutlustel ja juhatuse on seda juba tegelikult paaril korral praktiseerinud.

Koosolekul ülestõstetud küsimuste all toodi volinike poolt ette mõningaid väärnähte kaupade kvaliteedi ja rätsepatöökoja suhtes. Esimeses osas oli tegemist ühe kuivanud hambapasta tuubiga ja paari kilo maapähklitega, millede väärtus oli langenud. Need küsimused olid lahendatavad kohalike nõunikokogude ja ärijuhtide poolt. Rätsepatöökojale oli etteheiteid töö kvaliteedi ja täitmise tähtaegade suhtes. Nende põhjusi selgitas juhatuse abiesimees A. K a s e k a m p VR II/3. Pole valikut vilunud töjõududes, meie töötasud on väikesed, ruumid kitsad ja töö hooajaline. Võimaluse piires lubati puudused kõrvaldada. Rikutud tööd vahetatakse ümber.

Neljaliikmelisest juhatusest langesid vanuse tõttu välja ja valiti järgnevaiks kolmeks aastaks, seega kolmandaks sesooniks, ühel häälel tagasi kindral T. Rotberg ja kol. M. T u i s k VR I/3.

Revisjonikomisjoni valiti: kol. A. Balder VR II/3, M. K a t t a i, kol. V. K o e r n VR II/3, res-major J. S a u l e p ja res-sv-am. A. L e h t.

Koosolekule järgnes ühine lõuna.

Acturus.

Autasu parimaile kaastöölislile Vabadussõja mälestuste kogumise eest 1938/39. a.

Eelmiste aastate eeskujul kogub Vabadussõja Ajaloo Komitee oma kaastööliste võrgu kaudu Eesti Riikliku iseseisvuse võitlusajastu (1917—1920) ja eriti Vabadussõja ajaloo materjale.

1938/39. eelarveaastal rikastus Sõjaarhiivi Komitee kaudu isiklike mälestuste, päevaraamatute, dokumentide, sõjameeste kirjade, laulude ja muu ajaloo materjaliga kokku 29 664 lehe võrra. Kaastööd saatis 169 kaastöölislit 325 korral.

1938/39. a. tulemused on ületanud eelmisel aastal kogutud materjalid 6905 lehega

ja kaastööd on saatnud 44 isikut rohkem. See kõik tõendab, et meie rahvas hindab Vabadussõja kangelaste tegusid ja nende jäädvustamist tulevastele põlvetele.

Ergutustasuna määrati parimatele kaastöölistele rahas kr. 350.— ja 10 eksemplari raamatut „Eesti Vabadussõda 1918—1920“.

Rahalisiauhindu määrati 14 kaastöölisile:

I auhind á kr. 40.— A. Muda (Tartu) ja A. Sass (Nõmme).

II auhind á kr. 30.— A. Puri (Tallinn) ja E. Bachval (Narva).

III auhind á kr. 25.— A. Brakel (Nõmme) ja Ch. Volmer (Nõmme).

IV auhind á kr. 20.— A. Mikk (Viljandi), S. Bauman (Soldino), E. Toome (Rakvere), A. Mölder (Tallinn), H. Järv (Tallinn), A. Kunila (Tallinn), A. Hinnom (Tallinn) ja G. Matzen (Kasepää).

Teost „Eesti Vabadussõda 1918—1920“ määrati 10 kaastöölisile: I köide — F. Linnus (Tartu) ja A. Soom (Narva);

II köide — G. Rei (Pilistvere), O. Soidla (Alatskivi), J. Lindvers (Tallinn), V. Tamme mets (Valga), J. Retsnik (Puka), J. Kibar (Vändra), J. Sirp (Vohnja) ja J. Urva (Järva-Peedu).

Ka tulevikus määrab Vabadussõja Ajaloo Komitee parimaile kaastöölisile ergutustasusid.

Kuna Sõjaarhiivi koondatud Eesti riikliku võitlusajastu arhivaalid on kohati õige puudulikud ja lünklikud, siis osutub nende täiendamine hädavajaliseks ja kiireiseloosuliseks ülesandeks, millises töös Komitee loodab kõigi Vabadussõjast ja teistest selle ajastu sündmustest osavõtnute kõige energilisemat kaastööd ja toetust. Seepärast palutakse astuda kaastöölisteks ajaloo dokumentide kogumise alal, teatades oma nimi ja aadress Vabadussõja Ajaloo Komiteele, Pagari tn. 1, Tallinn. Kaastöölisteks astunuile saadetakse välja juhendid ajaloomaterjalide kogumiseks.

K.

Reservohvitseride elu.

V. O. K. Reservohvitseride Keskseksiooni korraline üldkoosolek.

V. O. K. Reservohvitseride Keskseksiooni tänavukevadine korraline üldkoosolek toimus 24. aprillil Tallinnas V. O. K. ruumes.

Koosoleku avas Keskseksiooni juhatuse esimees kindralmajor J. Soots VR I/1, tuletades meelde koosolekule kogunenud sektiioonide esindajatele, et rahvusvaheline olukord on täis pinget ja võib kujuneda konfliktiks. Kuigi loodame, et seda ei teki, või vähemalt meie ei saa hulka kistud, siiski peame olema valmis igasugusteks juhtumiteks. Valmisolek aga ei ole saavutatav üldöö, vaid nõuab pikaajalist ja pingutatavat ettevalmistustööd, milles suur osatähtsus langeb reservohvitseridele.

Koosoleku päevakorras oli:

1. Koosoleku juhataja ja protokollkirjutaja valimine.
2. Reservohvitseride Keskseksiooni 1938. a. kassa- ja tegevusaruande läbivaatamine ja kinnitamine.
3. Keskseksiooni 1939. a. eelarve ja tegevuskava läbivaatamine ja kinnitamine.
4. Sektsioonide esindajate aruanded.
5. Valimised kodukorra järgi.
6. Läbirääkimised.

Koosoleku juhatajaks valiti ühel häälel

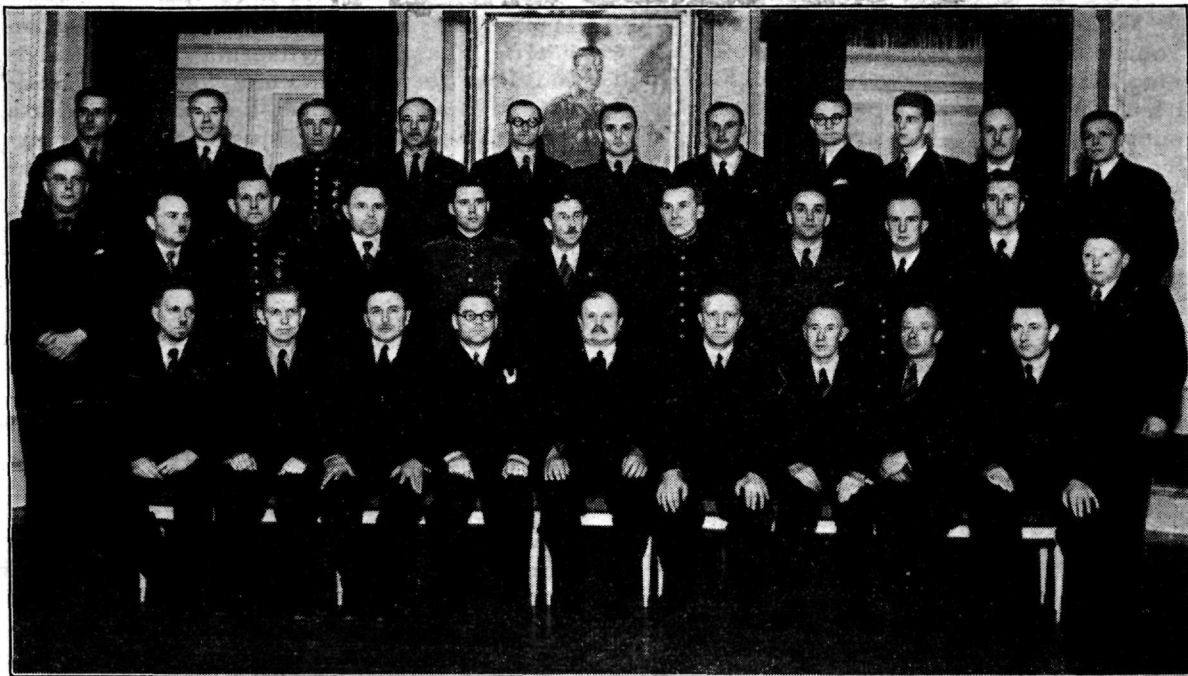
kolonel Liivak VR I/2 ja II/3, protokolljaks — leitnant Ömbius.

Keskseksiooni 1938. a. kassaaruande, milles tulud ja kulud tasakaalus kr. 991.19, kandis ette laekahoidja kapten Tanner VR II/3, tehes ühtlasi ettepaneku selle kinnitamiseks juhatusele esitatud kujul. Ettepanek võeti vastu ühel häälel.

Keskseksiooni 1938. a. tegevusaruannet selgitas sekretär leitnant Kuusekänd. Aruande kohta sõnavõtmisi ei olnud ning ettepanek selle kinnitamiseks võeti vastu ühel häälel.

Ühel häälel otsustati kinnitada ka 1939. a. eelarve, milles tulud ja kulud tasakaalus kr. 166.27.

1939. a. tegevuskava ette kandes leitnant Kuusekänd kriipsutas alla, et edaspidi kavatsetakse õppusi korraldada sektsioonides gruppide viisi, kus käsitletakse ainult teatavat eriala. Kes grupis läbi võtnud vastava ala ja soovib selles sooritada katse aukraadis kõrgendamise saamiseks, sellele võimaldatakse ka seda teha. Aukraadis ülendamise katseid saab ka korraldatud endise kava järgi. Õppuste tagajärgi püütakse suurendada mitte nende kvantumi, vaid kvaliteedi tõstmisega, minnes üle nn.

V. O. K. Reservohvitseride Kesksektsooni üldkoosolekust osavõtjaid.
Esireas keskel Kesksektsooni juhatuse esimees kindralmajor J. Soots.

kooli süsteemile, kus ülesantud aine tuleb enne tundi kodus selgeks õppida. Kuna reservohvitseride hulgas on suur protsent lipnikke, kellel puuduvad praktilised kogemused, siis õppuste korraldamisel tuleb ka seda silmas pidada. Õppuste läbiviimiseks välja antud määrustikke ja eeskirju tuleb võtta kui riigivara, mitte aga kui isiklike raamatuid. Õppuste läbiviimise edukust tõstaks suuresti asjaolu, kui reservohvitserid telliksid sõjanduslikku ajakirja „Sõdurit“. Kavatsusel on ka välja anda juba lähemal ajal reservohvitseride käsiraamat ja korraldada augustikuus üleriigiline laskevõistlus.

Tegevuskava kohta sõnavõttudes mainiti järgmist:

1. Aukraadis kõrgendamise katsetel on olnud komistuskiviks relvade materjalosa ja uuemate taktikaliste nõuete mittetundmine. Seepärast näib, et iseõppimisega neid alasid pole kerge omandada ja on soovitatav nõutada vastavate tegevteenistusohvitseride kaasabi.

2. On avaldatud soovi korraldada väljasõite tutvumise otstarbel suurematesse tööstustesse ja muudesse riigikaitsega seoses olevatesse ettevõtetesse ja asutistesse.

3. Hinnaalandust (50%) raudteel sõitudeks tuleks anda kõikidele reservohvitseridele, vähemalt ametlikult korraldatud õppusteks.

4. „Sõdur“ peaks saadetama reservohvitseridele tasuta kätte.

Ülestõstetud küsimuste kohta andis Kesksektsooni juhatuse seletusi alljärgnevalt:

1. Aukraadis kõrgendamise katsetele ettevalmistamiseks võib korraldada eelkursusi, sest seniste kogemuste järgi on sõjavägi vastu tulnud alati sellastele üritustele. Tingimuseks on aga seejuures, et kõik, kes end on üles andnud, peavad ka ilmuma.

2. Väljasõite korraldati möödunud aastal Tallinna sektsioonidele kahel korral, nimelt Aegna saarele ja allveelaevadele. Mis puutub aga tehastega tutvumist, siis pole see hästi teostatav, sest vaatamist väärrib just töötav tehas, kuid sel ajal pole võimalik korraldada tutvumiskäike, sest ollakse ise ka seotud tööga.

3. Raudteel sõitudeks hinnaalanduse andmine eranditult kõigile reservohvitseridele ei ole põhimõttelikult õige. See on vaid ergutusteguriks edasipüüdjatele ja kes asjast huvitatud ei ole, sellel pole ka mingit õigust saada soodustusi.

4. „Sõduri“ tasuta saatmine reservohvitseridele tekitaks sellaseid kulusid, milliseid Sõjaministeerium praeguses olukorras ei suuda katta.

Päevakorra p. 4-ja kohta selgus sektsioonide esindajatelt, et möödunud aastane tegevus on üldiselt läbi viidud ettenähtud kavade kohaselt.

Keskseksiooni juhatusest langesid välja vanuse järgi kpt. Riives ja kpt. Terras ning liisu läbi kpt. Tanner, kpt. Kaba ja ltn. Kuusekäänd. Endistest liikmetest jäid edasi juhatusse — esimees kindralmajor Soots ja abiesimees kolonel Vahtramäe.

Juhatusliikmeteks ülesseatud kandidaatidest said kõige rohkem häält ja valiti uude juhatusse: 1) ltn. Kuusekäänd, 2) kpt. Tanner, 3) kpt. Kaba, 4) kol. Liivak ja 5) kol. Ollen.

Juhatusliikmete kandidaatideks jäid kpt. Terras ja kpt. Joonits.

Läbirääkimiste all võttis sõna Auto-tan- girügemendi ohvitseridekogu reservohvitseride seksiooni esindaja ltn. Loode, soovitades abiandmiskapitalile makstav üks kroon vähendada 50 sendile ja ülejäänud 50 senti liita juurde seksioonide asjaajamise kuludeks.

Koosoleku lõppedes otsustati saata tervitustelegrammid Vabariigi Presidendile ja Sõjavägede Ülemjuhatajale.

N.

Juriidilisi küsimusi.

Toim. kolonel jur. E. Leithammel.

1. Küsimus. Nooremseersant A., teenides kaadriallohviterina alates 01.06.36. piirivalves, viidi 01.03.39. kaadriallohviterina üle teenistusse sõjaväkke. Kas tähendatud allohviter sõjaväes teenides on õigustatud Kaadriallohviteride ja kaadrisõdurite teenistusvanuse-tasu ja ühekordsete lisatasude seadluse (RT 1937, 65, 556) põhjal saama teenistusvanuse-tasu või ühekordset lisatasu, silmas pidades seda, et tal 01.06.39. täitub kolm aastat vahetpidamata teenistust kaadriallohviterina ning et ta enne piirivalve teenistusse astumist on riigiteenijatele teenistusvanuse-tasu maksmisel arvestatavat teenistus- aega teeninud üks aasta?

Vastus. Kaadriallohviteride ja kaadrisõdurite teenistusvanuse-tasu ja ühekordsete lisatasude seadluses § 3 järgi evivad teenistusvanusetasu saamise õiguse kaadriallohviteridest need, kes on võetud kaadriallohviterina või kaadrisõdurina teenistusse pärast sama seadluse kehtimahakkamist või kellel täitus riigiteenijatele teenistusvanuse-tasu maksmisel arvestatavat teenistusaega 15 aastat. Sama seadluse § 4 järgi makstakse ühekordset lisa-

tasu neile kaadriallohviteridele, kes on võetud kaadriallohviterina või kaadrisõdurina teenistusse enne käesoleva seadluse kehtimahakkamist, kuni sama seadluse § 3 p. 2 korras teenistusvanuse-tasule arvamist. Käesolev seadlus jõustus 1. juulil 1937.

Kuna küsimuses tähendatud juhul n-seersant A on kaadriallohviterina teenistusse astunud 01.06.36, seega enne Kaadriallohviteride ja kaadrisõdurite teenistusvanuse-tasu ja ühekordsete lisatasude seadluse kehtima hakkamist, ja et ta on riigiteenijatele teenistusvanuse-tasu maksmisel arvestatavat teenistusaega teeninud alla 15 aasta ning et üleviimisega piirivalvest sõjaväkke tema teenistus kaadriallohviterina ei katkenud, siis tuleb asuda seisukohale, et käesoleval juhul n-seersant A sõjaväes teenides on õigustatud saama ühekordseid lisatasusid seni, kuni temal pole täitunud riigiteenijatele teenistusvanuse-tasu maksmisel arvestatavat teenistusaega 15 aastat, millal tal tekib teenistusvanuse-tasu saamise õigus.

2. Küsimus. Kas kaadriallohviter, keda piirivalvest üle viiakse teenistusse sõjaväkke, on õigustatud saama paigutustasu?

Vastus. Piirivalve ohvitseride, sõjaväeametnikkude ja kaadriallohviteride ning kaadrisõdurite paigutustasude seadluse (RT 1935, 99, 819) § 1 järgi makstakse piirivalves teenivatele kaadriallohviteridele paigutustasu Sõjaväelaste paigutustasude seadluses (RT 1935, 71, 618) ettenähtud juhtudel ja normide järgi. Sõjaväelaste paigutustasude seadluse § 2 järgi evib paigutatatu üleviimisest tingitud elukoha tegeliku muutmise puhul paigutustasu saamise õiguse üksnes siis, kui see üleviimine on toimunud teenistuse huvides.

Neil põhjustel tuleb asuda seisukohale, et küsimuses toodud juhul kaadriallohviter on õigustatud saama paigutustasu üksnes sel juhul, kui tema üleviimine on toimunud teenistuse huvides ning kui seejuures sellest üleviimisest tingitud elukoha muutmine kõigiti vastab Sõjaväelaste paigutustasude seadluse § 3 ülesseatud tingimustele.

—lu—

Reservohvitserid!

Tellige ja lugege
„SÖDURIT“

Uuemat kirjandust.

MÄLESTUSI JA JUTUSTUSI SAKALA PARTISANEST VABADUSSÕJAS 1918—1920.

Koostanud Peeter Kangro, kapten. Sakala Partisanide Ühingu kirjastus, Tallinn 1939.

Nelja-aastase vaheaja järel on Sakala Partisanide Ühing avaldanud kevadpühiks juba teise mahuka teose Vabadussõjast — 192-leheküljelise album-koguteose.

Albumi esimeses osas on antud pataljoni vabadussõjaaegsest tegevusest konseptiivne ülevaade, mille abil on püütud osaliselt asendada juba müügilt lõppenud esimest teost — „Sakala Partisanid Vabadussõjas 1918—1920.“ See lüüsi lühikroonika ei ulatu aga muidugi oluliselt asendamata ajaloo-raamatut. Kuid ta on väga kasulik teatmetik, millest on hõlpus alati leida vastuseid kiireks orienteerumiseks sündmusterägistikus. Kroonika sõnastuse kohta võiks ju esitada mõningaid soovide. Näiteks lk. 23 (9. 03. sündmuste märkimisel) on mõtte selgus kannatanud ruumi säästmiseks ette võetud liigse kokkusurutamise pärast, teisal (lk. 25, 27 jne.) on ehk liiga pikalt tsiteeritud dokumente jne. Aga üldiselt on sellega antud kaunis sirge läbilõike pataljoni sündmusterikkast elust. Põhimõtteliselt on säärane katse kiiduväärne ja oleks väga soovitatav, et koostamisel olevais põhjalikemais väeosa-ajalugudes, lisaks muudele kokkuvõtetele, leiaks avaldamist ka kokkuvõtlik sündmuste kroonika.

Teises osas, mis moodustab teose peaosas, on avaldatud 38 eri autori kirjutist. Neist autoreist enamik on partisanid, kuid nende hulgas leidub ka naaberväeosade mehi ning kohalikke elanikke, kes „kõrvaltvaatlejatenä“ on kirjeldanud partisanide tegevust. Need 38 autorit esitavad üllatavalt rikkaliku hulga tõetruid üksikpilte lahinguväljalt, tagalast ja lahingute vaheajast. Need on meeldestõõbivad pildid, mis elavalt manavad esile tegeliku olukorra kujutluse ja kannavad üle vanade partisanide elamused noortele partisanidele. Kirjutiste sisu võrreldes muu arhiivilainesega leiame, et albumi koostaja kpt. Kangro ei ole piirdunud ainult kirjutiste järjestamisega, vaid ta on toonud avalikkuse ette ainult asjatundlikult kontrollitud teatmed ja tõsilood. Need kirjutised rikastavad väga oluliste täiendustega arhiivilainest just nn. meeoluliste andmetega, millest kõik meie arhiivid on liiga hõredad ning puudulikud selleks, et pääseda vabadussõja võiduni

viinud mootorsete jõudude allikate mõistmisele. Ka kooliõpikute koostajad võivad siit leida küpsi palasid.

Kolmandas osas on esitatud koguke lahkunud ohvitseride elulugusid ühes piltidega. Nende hulgas pälvib tähelepanu pataljoni ülema major O. Oidermanni veidi pikem elukäigu kirjeldus. Kirjelduse lõppu on paigutatud suur kogu väga huvitavaid mõttekillukesi, milles partisanid iseloomustavad teda kui väeosa juhti mitmesuguseis olukordades. Ühingu energiline tegevus julgustab lootust, et edaspidi võiks teoks saada ka pataljonis langenud sõdurite täielik elulugude kogu. Vaadeldavas teoses on avaldatud vaid nende nimestu.

Viimases, neljandas osas antakse kumer ülevaade Sakala Partisanide Ühingu tegevusest, tema sündnist (1932. a. lõpus) kuni käesoleva ajani.

Kahju ainult, et selles teoses esitatud uued andmed puuduvad ajaloo-raamatus, mis ilmus varem. Oleks seepärast küll soovitatav kõigil väeosadel anda esimeses järjekorras erikirjutiste- ning mälestuste-kogu ja alles pärast seda — ajalooline uurimus.

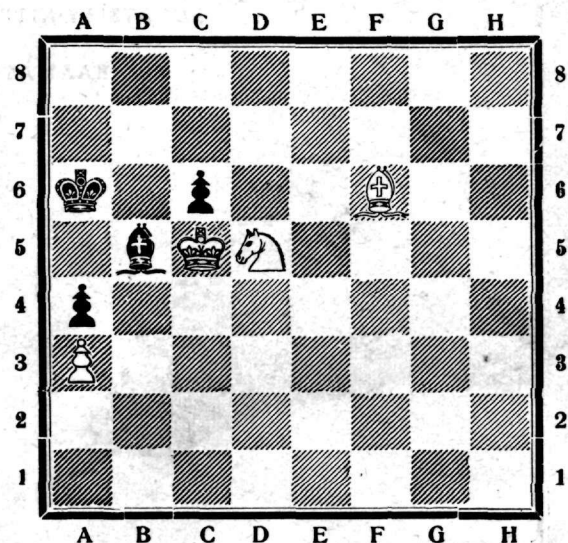
H. T—la.

MALE.

Toimetaja K. Rootare.

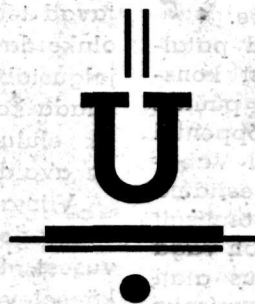
Ülesanne nr. 14.

Mustad.

Valged.

Valged algavad ja võidavad. Lahendus järgmises malenurgas.

A K T S I A S E L T S

ÜHISELU TRÜKIKODA

TALLINNAS, PIKK 42, • KÖNETRAAT 442-04

VALMISTAB MAITSEKALT JA PARAJATE HINDADEGA

IGASUGUSEID TRÜKITÖID

ROTATSIOONITRÜKK, NOODITRÜKK

RAAMATUKÖITMINE